

ELOFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre 24 korona.
Egy hónap 2 korona.

VIDÉKEN:
Egy évre 28 korona.
Egy hónap 2 k. 40 l.

HIRDETÉSEK:
Első sor egy sor egy sor 20 fillér,
minden következőnél 15 fillér.

Rövidtérítések:
Egy sor egy sor 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 367.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1910.

FŐSZERKESZTŐ:

STAUBER JÓZSEF.

Vasárnap, szeptember 25.

Mai számunk főbb közleményei:

- Drága lesz-e az Ehrlich-oltás?
- Aradmegye virillistál.
- Két szobor.
- Halálra kінzött foglyok.
- Herceg, akinek szolgálja a papája.
- Megkegyelmeztek Pallósnak.
- Vitális imrét agyonlőtték.
- Öjjön a lakásomra.
- A repülő primadonna.
- Tarkaságok.

Vitális holtteste.

Arad, szeptember 24.

Teljessé vált a betyár-romantika. Vitális, a vakmerő, a legendás, a kit háromszáz zsandár hajszolt két hete a Sárreéten, csakugyan nem került élve kézre. A csendőrgolyó leterítette berettyószentmártoni lakásában, s ezzel fölszabadította az esküdtbírósgót a munkától, hogy a haramia fölött ítélkezzenek, Bali Mihálynak pedig elvette két napos diurnumát s azt a gyönyörűséget, amelyet egy hóhérnak az ily nagyhirű legény nyaka kitékerése okozhat.

Most pedig a bihari szenzációból csak a nóták maradnak meg, a melyeket a ponyván fognak árulni és énekelni a binoklis és kerékpáros zsványról. Csak a távcső és a kerékpár: ebben a két külsőségben változott csak meg a magyar betyár-kultusz. Csak nemrég halt meg Ráday Gedeon, a kinek vas-ökle, azt hitték,

egészen agyonlaptotta a szegénylegény-dicsőséget. Emléke is alig van a szegedi vérbíróságnak, — s föltámadt az új Rózsa Sándor: Vitális, a ki a hirhedt, félelmetes volta mellett ép oly népszerű, mint a régi szegénylegények voltak. Föl nem adja senki, sőt ételt-italt tesznek ki az ablakba, hogy a betyár, ha arra jár, csillapithassa éhét, szomját, erőt kapjon a további bujdosásra.

Mérhetetlenül messze éreztük magunkat, ezeket a híreket olvasva, az intelligensebb államoktól. Másutt már a detektív a népszerű, Sherlock a legendás alak, a hős, aki ötlettel és filozófiával deríti ki a gazságok rejtelmeit; nálunk még mindig a bűnös, aki gyilkol, aki tévutra csalja üldözőit, akit ma is olyan dicsekedve említ a népdal: „Kilenc zsandár nem bír vele!”

Kilenc? Háromszáz. Már ez is magasra emel valakit, az egyszerű nép szemében: háromszéan egy ellen. Háromszáz fegyveres, lovas, kitanult csendőr, elszánt, derék legény, éjet-napot elcsigázó munkában tölt, s nem akad egy ember nyomára.

S néhány hónap előtt történt, hogy Crippen-t, a feleséggyilkos angol orvost a nyílt tengeren, drótnélküli táviró segítségével néhány nap alatt kézrekerítette az angol rendőrség. A doktor nyugodtan, a biztos menekvés tudatában simogatta a hajón miss Le Newe haját, a mikor a londoni de-

tektívek tudták, sőt a világ ujságai megírták, hogy Crippent, mihelyt a partra száll, le fogják tartóztatni. A mi menetrend szerinti pontossággal be is következett.

Kétszáz esztendő elmaradottság választja el a kettőt. Itt, a szárazföldön, aránylag nem is nagy területen, nem lelik a nyomát a betyárnak, akit az egész környék ismert. Ott, a szabad tengeren, amely kétségtelenül jobb buvóhely a kukoricásnál, egy táviró-üzenetre megvolt a nyomozás sikere.

Igaz, hogy a Berettyók mentén összpontosított csendőrségnek nem volt Marconi-telegráfja s ha lett volna is, nem ért volna sokat vele, — de a nyomozás hosszú sikertelensége és végül fél-sikere (mert ha a zsvány csak holtan kerül meg, az a csendőrfeltógás szerint is fél-sikert jelent) alighanem másnak köszönhető. Nem a csendőr hibás benne, se a nyomozóhaditervek sokasága; hanem a nép, amelynek gondolkodásmódja, különösen a parasztságban, messze jár a nyugatiétól. Angliában, a Crippen-ügynél rendőrré vált minden ember. Ahogy az ember az angol ujságok híradásait olvasta, úgy látta, mintha nemzeti becsület dolga, az egész ország jó híre függött volna attól, hogy az az egy gazember, a feleséggyilkos ne futamodhasson meg. Nálunk a nyomozást a nép mintha még mindig pecérmunkának tartaná s irtózik attól, hogy

Gyöngeség.

I.

A férfi már az ajtóban várta. Az asszony nevetve jött két kisérvével, az egyiknek a karjába kapaszkodva.

— Szervusz Tódor, kiáltott már messziről az egyik, itthon vagy már?

Az morgott valamit és indult. Az asszony már futott előre a lépcsőn. A parfümjé szerte szállott. Elek azt itta mohón. Haraggal a szívében, vad váddal várta az asszonyt és hogy megjött, nem tudott mit szólni. Csak ment utána kábult fejű, öntudatlanul. Ezt tette egész életében. Mikor még nem volt a felesége. És belekábult annak szépségébe. Az erőteljes gyönyörű fizikumába Elek gyöngye ember volt, kicsi, sovány, jelentéktelen testalkattal. Amilyen-nel rendszerint észrevétlen marad az ember. És energiátlan, fáradt volt a lelke is. Aféle fáradt akaratlanság jellemezte. Aki nem tud magának kivívni semmit. Talán nem is akar. Nem is szeretett senkit különösen és nem vágyott semmi után. Csak egy asszonyhoz ragaszkodott szenvedélyesen. A beteg embernek az erőshöz való ragaszkodásával.

Mikor megszerette a lányt, a barátainak sirta el és nem mert hozzá közelíteni.

A fiuk, akik ösmerték a szegény, de szép és kacér Vári Elzát, biztatták Eleket.

— Állíts be hozzájuk. Mond meg a nevedet. Elhuzza száját. Aztán azt is mond meg,

hogy ujságíró vagy. Föl fog ragyogni a szeme. Akkor huzódik még egy kicsit. De mikor elmegy, megcsókolhatod a kezét.

Ugy is történt. Elek nem győzött csudálkozni a fiukon. Micsoda éleslátás, mintha összebezsélték volna.

De nem törődött ő akkor semmivel. Mikor másodszor elment, már mosolygott rá a lány. És igent mondott. Igaz, ezt nagyon leereszkedő modorban tette. Egyáltalán ilyen volt minden mozdulata. De látta is azt Elek. Csókolta a lány kezét és szédült. Egy ideig beszélni sem lehetett vele, került mindenkit. Hirtelen cinikus lett. Az emberek profán kíváncsiságának nem szabad a boldogságba avatkozni. Ahhoz egyedüllet kell. Magába való elmerülés.

Majd hirtelen megváltozott Elek. Nem tudott egyedül maradni, kereste a társaságot. A boldogsága oly nagy volt, hogy meg kellett azt osztani másokkal is. Egy embernek lehetetlen azt elviselni. Örült volt egészen.

A kollégái, akiknek értékéből jelentéktelensége miatt semmit sem vonhatott le, szerették a kis sápadt E'eket. Sajnálták.

— Halála lesz az az asszony. Az nem Eleknek való. Meg fogja csálni. És ez a szegény nem éli túl.

Mások azt mondták: Boldog lesz vele. Hinni fog az asszonynak. Bármit tesz az asszony, ő nem fogja tudni. Gyönyörű hazugságban fog élni. Nincs akarata megtudni az igazat.

És ez megvalósult. Elek boldog ember volt. Szerette az asszonyát. És nem látott semmit. Nem vette észre a lenézést, a leereszkedő gunyt, ahogy vele bánt az asszony. Örült, hogy mellette lehet. Boldog volt, ha ruháját érinthette.

Elégedett, boldog volt egészen máig. Két évi házasságuk után először történt, hogy hallgatva, komoran, nem kitérő lelkesedéssel fogadta az asszonyt. Az nem szokott az ilyesmibe. Főnt a szobában meg is kérdezte: mi baja? A hangja hidegen de kíváncsián, érdeklődve várta a választ.

Elek nem válaszolt. Fel és alá járkált a szobában. Titokban az asszonyt nézte. A finom vonalú, a telt vállait, ahogy vetkőzni kezdett. A levetett ruhákból nehéz illat áradt. Eleket fojtogatta ez az illat. Az asszony nem kérdezett többet. Nyugodtan rakosgatja rendbe a ruháját. Elek nézte. Hogy szóljon neki? Hogy mondja meg neki, hogy boldogtalan? Hogy gyanakodik. Hogy fel, hogy nem az övé. Fel, hogy megcsalja.

Az idegen vádaskodó levelet mutassa neki? Maga se hisz benne egészen. De mióta megkapta, nincs nyugta. Nem mert szólni. Félt, hogy megbántja az asszonyt. Ilyen váddal. Az ő szép nagy asszonyát. Ránézett. Az már feküdt. Lehunyt szemmel. Elek egészen közel ment hozzá. A fehér nyakát nézte. A selymes haját. Hirtelen indulatos lett. Vad gyűlölet fogta el iránta. Ime itt fekszik előtte nyugodtan és nem sejtí az ő lelkében a viharokat. Itt fekszik mivel sem törődve ez az idegen asszony,

abban az ő keze is részes legyen. Ott a zsandár, fogjon betyárt, ha tud. A betyárt „föladni“, mintha ép olyan lovagiatlan dolog lenne, mint az ellenség elől menekvő katona buvóhelyét elérni. A hajóskapitány, aki az angol Crippent fölismerte s dróttalan táviratban hirt adott róla, szintén mondhatta volna, ha a mifelénk való eljárással gondolkodik: én nem vagyok detektív s a mi mr. Dew-nek a dolga, végezze ő maga. De az angol emberben megérett a tudat, hogy minden gonosztevő kézrekerítése az állam magasabb rendű érdeke s ezt az érdeket szolgálni minden polgárnak ép oly kötelessége, mint az adófizetés, amelyet Angliában bizonyára szintén komolyabban vesznek, mint nálunk.

Vitálist agyonlőtték. De a golyó, amely a csendőrpuskából jövet rajta járt át, csak őt végezte ki s nem a régi, Bakony-időkből maradt gondolkodást. Az az észjárás megint az marad: „engem nem bánt a betyár; minek bántsam én őt.“ S nem pótolja ezt az a szolidaritás, hogy nemcsak magamat kell védenem, hanem más is, akit a gonosztevő bánt; s nincs meg az az emberi együttérzés, a melylyel mindenki a maga sérelmének érzi a másén ejtett büncselekményt és segít megtorlást szerezni. „Arra való a csendőr, azért fizetjük“, — egészíti ki az előbbi logikát a nép-filozófia. Ugyanezzel az észjárással el lehetne zárni a kutakat a tüzoltók elől; hiszen azért fizetjük őket, hogy segítsenek magukon, amint tudnak.

S a hol ez a gondolkodás járja, ott a csendőrököt igazán nem lehet okozni, ha háromszáz se akadtak egy ember eleven nyomára. A bujdosónak ételt tettek ki, a csendőrökkel pedig szóba se akartak állani. Igaz, féltek is, de ez a félelem is azt jelenti, hogy hatalmasabbnak tartottak egy betyárt háromszáz csendőrnél. S bizony, mindez a kulturálanságnak jele, a lelkek mosdatlansága, amelyen

talán soká fog segíteni a népnevelés. A szegény csendőrt, akit a haramia agyonlőtt, a bihari falvakban nem könyezték meg; de Vitálistól biztosan soká szól a nóta a kalákákon, kocsmákban, hogy „élve mégse került perzekutor kezére“.

Drága lesz-e az Ehrlich-oltás?

★

Ehrlich tanár évtizedek alatt celtudatos munkásságával egy szert alkotott meg, mely őt az emberiség újjáalkotójává avatja. Nem reklámhajtás, oltási tanulmányuton volt fiók-gyűjtemény, kik a sajtó képviselőinek jelenlétében végezték a bravuros oltásokat, de komoly, csendben dolgozó, szerény munkástársak segítettek a nagy Ehrlichet annyira, hogy rövidesen közkinccsá fogja tenni nagy felfedezését.

Azok a lelketlen üzérkedések, melyeket egyes „oltómesterek“ kifejtettek az eddig ingyen kapott szer minél „hasznosabb“ értékesítése körül, ez érdekeit közönségben azt a hitet teremtették meg, hogy egy-egy Ehrlich-kezelés egy valóságos anyagi leégés. És valóban történtek is olyan kizsákmányolások, amikhez fogható az orvostörténelem aligha jegyeztet még fel, mikor egyes orvosok, minden humanus érzéseikből kiváltképpen, csak arra törekedtek, hogy a — szerencsére rövid lejáratu — monopolum minél többet jövedelmezzen. Így aróftak ki egyesektől, kik szerencsétlen ségüktől szabadulni akartak, horribilis összegeket, mert hát másfelé úgy sem mehettek. Az üzlet konkurrenciája nélkül állott és így jól jövedelmezett. A kereslet nagy volt és a szer körül elkövezt hamiskás miszticizmus annak juttatta azt, aki „megfelelőbb“ volt. A szert ingyen kapták, a beoltással járó orvosi munka pedig semmiben sem különbözik egy más injekciótól: tehát nyilvánvaló, hogy a nagy honorárium csak a beteg szorongatott helyzetének kihasználásáért járt. És pedig alighanem amolyan *uzsora fele*. De hát ezentul nem úgy lesz, mert a monopolum megszűnik és vele együtt a kiuzsorázás. A szer minden patikában épen úgy kapda ő lesz, akár csak a köhögéstről való cukor, vagy a fogfájásról való cseppek. És akkor bizony a középszentbügözdű 46 kis község orvosi tanácsadója épen úgy oltani fog,

akár csak az „Ehrlich kezelés kísérlete kórogyógytanának tanulmányulag szakképzett magántanára.“ Mert a fent lepingált „oltómesterek“ el akarják hitetni, hogy csak ők szereztek diplomát az injekciódadáshoz. Pedig úgy áll a dolog, hogy amint a szer patikában kapható, hát minden orvos egyformán tud oltani. Még a laikus is tudja, hogy a tűnek hegyes végét kell az injekciónál beszurni; nagyobb szaktudást egy injekció pedig nem igen igényel. Tehát a nagy konkurrencia meglesz, ami bizony nagyon le fogja szállítani a gyógykezelések árát. És így is kell, mert az elérendő eredményben nekünk csak az általunk végzett munkát szabad felzámítanunk; a dícsősége — mely Ehrlichet illeti — azonban nem. A szer maga kevésbé fog kerülőni. *En nem hiszem, hogy egy oltáshoz szükséges mennyiség 1-2 koronánál többbe kerüljön*; de lehet, hogy ennyibe sem. Mert úgy áll a dolog, hogy az összes kórházi, betegpénztári és egyleti tagok egy nagy hányada beoltásra szorul és ha a szer 1-2 koronánál drágább volna, hamarosan csödbe kerülne. Ha a szer általános, akkor bizony nem szabad kiválogatni a beoltandókat; lévén mind nekinek egyforma joga.

Ehrlich maga sem gondolhat arra, hogy a szert csak a vagyonos osztálynak tegye hozzáférhetővé. Ő az emberiséget akarja megszabadítani ettől a félélytől; ő szegényt gazdagot egyaránt meg akar gyógyítani. És ha már most átadhatónak tartja a közhasználatra, akkor bizonyára olyan előállítási áron fogja azt lehetővé tenni, hogy nem csak az ezredesek, hanem a kistalusi munkás is olcsóbban megszerezhesse a gyógyulást, mint a mennyi háztért ő esztendőre fizet. Pedig olyik csak 4-5 forintot fizet. Ha pedig — a mit nem hiszek — az előállítási költségeket nem ekerült annyira redukálni, hogy pl. közszegényeknek is rendelhető legyen, akkor az államhatalomnak kell sürgősen közbelépnie és hozzon olyan áldozatot, a melyet a veszélyesség gyógyítására hozott.

Mann Adolf dr.

VIDÉK.

Szüret Apátfalván. Az apátfalvai hegyközség mai közgyűlésén elhatározta, hogy a szüretet október 10-én tartja. A termés úgy mennyiség, mint minőség tekintetében kielégítő.

a felesége. És ő vad indulattól reszket és nem szólhat. Felemelte a kezét. Ha megfojtaná...

Elek elérzékenyedett. Lehajolt. És gyöngéd óvatosan megcsókolta az asszony lehunyott szeméit.

II.

Másnap egész nyugodt volt Elek. Nem igaz semmi. Tisztességes asszony a felesége. Gázság ellene valamit is felhozni.

Ismét alázatos lett. Igyekezett kedvében járni az asszonynak. Mohó szenvedélylyel szerette. Az asszony nem kérdezett semmit. Nagyon el volt foglalva magával. A maga apró-cseprő szerelmi ügyeit igazgatta, intézte. Nem volt ideje mással törődni. Az urát nem vette semmibe. Egy teherhordó állat, aki elkisérheti a színházba és a gazdag csipkés belépőt utána cipeli a bálba. Ő nem szereti. Sose szerette. Nem is mondta neki. Más szeret, persze másokat. És neki joga van a boldogsághoz. A asszonyok rends meggyőződése. Az ura elégedék meg vele, hogy a felesége. A szerelem az más.

Különbben sem bírta eltartani. Az ura fizetéséből csak éppen hogy megélnék. Neki öltözködni kell. Neki kellene a ruhák. Azok hozzá tartoznak a szépséghez. Anélkül lehetetlen élni. És neki joga van az élethez.

Elek soha nem is gondolt arra, hogy valójában miből öltözik olyan fényesen a felesége. A női toalettkérdések soha sem foglalkoztatták. Azt gondolta, telik a fizetéséből s semmire

se gondolt. Odaadta magát teljesen az érzésének. A rajongó hűséges szeretetének. Arra sem gondolt eddig, hogy vajjon szereti-e őt a felesége.

Ezekben a napokban az is eszébe jutott. És gondolkodába esett, hogy vajjon tényleg szereti-e az asszony. Lassan fontolgatott mindent. A házasságuk eddigi idejét. Mindent felidézett. És rájött, hogy nem szereti, nem szeretheti a felesége. Az egész hideg, lenéző viselkedése ezt bizonyította.

Nem szereti. De megcsalja-e? Ismét eszébe jutott a vádaskodó jóakaró levele. És ismét elfogta a kételkedés, megcsalja-e?

Küzdött ellene. El akarta távolítani magától ezt a gondolatot, de ujult erővel tört rá. Igyekezett a becsületes ember jóhiszeműségével képtelenségnek feltüntetni a dolgot, de nem bírta. Legyűrte a vád. Magához kerítette a lelkét.

— Nem bírom, nem bírom, nyögte kétségbeesve, mikor egyedül maradt. Ezt nem lehet túlnéni. Ebbe beleérel az ember.

Kiáltozni szeretett volna kétségbeesésében. Néha lecsendesedett. Igyekezett nyugodt maradni. Fontolgatta a dolgot, de nem bírt megállapodásra jutni.

— Szólni kell az asszonynak, határozta el végre. Megragadni az erős vállait. És a szemébe nézni tisztán becsületesen. Rá kell csapni a váddal akkor nem menekülhet. Ő a szeme villanásán észreveszi, mi az igazság. És ha megtudja, akkor... akkor...

Hogy mi lesz akkor, azzal még nem volt

tisztában. De úgy érezte, összeomlik a világ, ha igaz.

És mégis szól neki. Nem tudja ugyan elképzelni, hogy ő, a gyöngye, tehetetlen ember odaálljon az elé a szép asszony elé és megvádolja. Hátha nem igaz? Hisz az borzasztó lenne, úgy megsérteni. Azt nem lehet túlnéni.

Többször odaállt már az asszony elé, hogy megszólítja. Már bele is kezdett. De hogy az asszony nyugodt, kérdő pillantását látta, egyszerre elhagyta a bátorsága.

Igy élt Elek kétségek között és úgy érezte, belehal a bizonytalanságba.

Egy este vendéglőben vacsorázott Elek az asszonnyal. Többen ültek együtt jó hangulatban, zeneszó mellett. Elek is megvigasztalódott lassanként. Közben a borospoharakat hajtogatta buzgón. Azelőtt sohasem ivott, de most valami szelíd enyhülést érzett. A fejében gyönyörű mámoros gondolatok zsongtak. Szédülés fogta el. Akkor már hazafelé indultak.

A lépcsőn tántorogva ment fel Elek. Az asszony undorodva nézte. Főnt aztán kitört. Elek utját vágta a nagy szóáradatnak.

— Nem az a fő — dadogta, hanem az, hogy megcsalsz.

Kimondta a nagy szót. És rémülettel nézett a feleségére.

Az asszony megjédt: tudna valamit? Itt él vele mégis. Utalat!

Mátyás birtokos Kürtös 507.35, Vertán Ernő birtokos Csermő 507.1, Ura Dávid birtokos Kürtös 508.57, Halász Antal birtokos Silingyia 503.47, Kovács Mihály birtokos M-pécska 503.20, Eriás Adolf kereskedő Pécska 503.08, B. Bartolf Mihály birtokos Szemlak 503.—, Mora Miló birtokos Otlaka 496.59, Horcz Gusztáv birtokos Kujed 496.30, Horváth János birtokos M. Bodzás 495.16, Mester Imre birtokos Magyar-pécska 494.49, Eriás Adolf birtokos M-pécska 488.55, Posszert Ferenc birtokos Buttyin 487.90, Katona József birtokos Magyar-pécska 486.74, Zuckermann Izidor birtokos M.-Egyháza 486.20, Mairovitz Emil birtokos Borossebes 483.10, Singer Antal birtokos Elek 482.99, Barna Nikolae birtokos Szöllös 482.02, Novák Péter birtokos Arad 480.08, Kasztell Nándor birtokos M.-Bodzás 480.07, Kovács András birtokos M.-Pécska 479.54, Kriszta János birtokos Székudvar 479.04, *Dózsa Dezső kereskedő Pécska 478.24 (mint kamarai tag), Igrisán Efrém birtokos Ó-Pécska 476.63, *Dénes Jakab dr. ügyvéd Buttyin 475.20 (mint ügyvéd), Adelman Károly birtokos Ujszentanna 472.34, Neustadt Leó birtokos Velemare 471.64, ifj. Niedermayer József birtokos Elek 468.34, Nagy János birtokos M.-Pécska 467.64, Róth Samu birtokos Szemlak 464.72, Kaufmann Mór kereskedő Gyorok 463.70, Momák Flóris jegyző Opécska 463.58, Wittmann József birtokos Elek 460.77, Strifler Miksa birtokos Elek 457.66, *Adler Gy Lajos gyógyszerész Pécska 457.60 (mint gyógyszerész), Igrisán Trifon birtokos Opécska 456.62, Gantner Károly birtokos Ujszentanna 456.57, Kelemen György birtokos M. Pécska 454.32, Weisz Manó kereskedő Nagyzerind 454.32, Mara Janku birtokos Opécska 454.25, id. Fekete Sándor birtokos Csermő 453.58, Poszmayer Adám birtokos Kurtics 452.66, Braun Ferenc birtokos Elek 449.94, Kerpel Albert birtokos Kurtics 449.80, Zipfel E. Károly birtokos Kovaszinc 448.41, Mester István birtokos M.-Pécska 448.16, Podányi József birtokos N.-Pereg 447.01, ifj. Eriás Adolf birtokos Opécska 444.17, Tamásdán János birtokos Opécska 443.35, Dan Illés birtokos Kurtics 442.32 korona, Bleicziffer Antal birtokos Ujszentanna 441.20, Szigmeth Alajos birtokos Nemetpereg 440.43, Ackermann Károly birtokos Ujszentanna 439.82, Vaszil Pál birtokos Máriaradna 433.24, Drágán Mihály birtokos Otlaka 433.12, Feszler Károly kereskedő Arad 432.15, *Csiky Lukács gyógyszerész E.-Simánd 431.92 (mint gyógyszerész), Isztin György birtokos Szemlak 430.34, Imbre Miklós birtokos Miske 430.32, Baumann Lajos kereskedő Buttyin 429.96, Hay András birtokos Szemlak 428.89, Strifler György birtokos Elek 425.98, Ursz Illés birtokos Kürtös 424.88.

A névjegyzék ellen e hó 25. napjától számított 15 napon belül a vármegye állandó bíráló választmányánál felebbezéssel lehet élni.

Az 1886. XXI. t.-c 28. paragrafusa értelmében a vármegye legtöbb adót fizető bizottsági tagjainak az 1911. évre összeállított névjegyzékéből, miután a felvételhez szükséges legkisebb adóösszeg 424 kor. 83 fillért tesz ki — kellő adóalap hiányából a következők maradtak ki:

Benesch Gyula Budapest, Bogdán György Agris, Dávid Aron Kovaszinc, Faragó Gyula Arad, Fracilla János Agris, Grosz Endre dr. Kisjenő, Engel Mór Forray-Nagyiratos, id. Fekete Sándor Csermő, Genát Soma Borosjenő, Illich Antal Kurtics, Kaufmann Ignác Pankota, Kremzics Miksa Dulcele, Kaufmann Károly Pankota, Kelemen István M.-Pécska, Lázár Zoárd dr. Kisjenő, Lelik János M.-Pécska, Morovitz Jakab Pankota, Mandl Antal Ujszentanna, Morár János Mikalaka, Mezey Béla Apatele, Niedermayer József Elek, Polláček Samu Józshely, Petrovics György N.-Pél, Poyázsay Soma M.-Pécska, Popeszku János Magyarád, Pasku Sándor Gyorok, id. Remenyik László Ó-Pécska, Szelecsán Illés Ó-Szentanna, Szigmeth Alajos N.-Pereg, Scheer Lajos Borosjenő, Schneider Antal Elek, Szentes Demeter Seprős, Tamásdán István Ó-Pécska, Tóth János Kurtics, Trippon János Agris, Teffert Ferenc Világos, Új János Kisjenő, Zerkovits Lajos Acsuca.

KÉT SZOBOR.

— Vélemények a Csiky és Fábán-emiék elhelyezéséről. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24

Az „Aradi Közlöny” szótáette már azt, hogy Csiky Gergely és Fábán Gábor mellszobrát a városház előtt lévő téren akarják felállítani. E terv ellen kifogásokat emeltünk, mert helytelennek tartjuk, hogy a két ilyen kisebb szobrot a palotától körül zárt teregre tegyék, aminek következtében az emlékek ugyszólván elvesztik hatásukat.

A két szobor elhelyezését illetőleg néhány arra méltó s művészi ügyekben kompetens férfi véleményét kértük ki.

A véleményeket itt közöljük:

Dálnoky-Nagy Lajos alispán, a képzőművészeti társulat választmányi tagja, országos nevű író, a szobrok elhelyezésére vonatkozólag így nyilatkozott munkatársunk előtt:

— A szobrok elhelyezésére nézve — sajnos — nem mondhatok véleményt, miután azoknak alakját és méreteit nem ismerem. A szilhuett képeket nem láttam. De azt hiszem, hogy ha a szobrok elég nagyok, akkor a városház előtti tér megfelelő lesz.

Ring Géza, a városi művészeti bizottság elnöke a következőket mondta a szobrok elhelyezéséről:

— Én ehhez a kérdéshez csak mint laikus szólhatok hozzá. De ahhoz elvégre nem kell nagy műértelen, hogy a városház előtti tereget alkalmatlannak tartsam. A most felállított szilhuettek helyére állítani a szobrokat, izléstelennek tartom. De meg indokolatlan is, hogy írók szobrát a városház elé állítsák. Ezeknek a szobroknak a kulturpalota előtti tér lesz, véleményem szerint, a legalkalmasabb hely.

Jankó Gyula, az aradi fa- és fémiparis-kola tanára ezt mondta:

— A két szobor, legalább a kiállított szilhuettek szerint, már alakjánál fogva se alkalmasak arra, hogy a városház előtti nagy terepre kerüljenek, a hol az egyébként is kicsi szobrok még jobban összezsugorodnak. Magát a városház előtti tereget, ha csakugyan és mindenáron oda akarnák tenni a két emlékszobrot, egészen másként, a maitól teljesen elütő módon kellene átdolgozni, megoldani, hogy a két szobornak valamennyire illő környezete és háttere lehessen. Ez természetesen nagy költségbe kerülne. A szobroknak, a mellett, hogy kiváló emberek emlékét őrizik, egyben az a hivatásuk, hogy a köztér díszítésére, a város külső képének szépítésére szolgáljanak. Itt nagyon kérdéses, hogy a Csiky és Fábán-szobor ezt a célt szolgálja. Mind a kettő inkább sir-emlékezerű, s nem való olyan szabad terepre, széles, nyomasztó hatású épület elé, mint a városháza.

Ez a két kérdés egyébként felszínre veti azt a kérdést, hogy a városháza előtti tér végre rendeztessék. A mai sivár, dobnos forma nem elégíti ki a legszerűebb esztetikai igényeket. Akár ide jutnak a szobrok, akár nem, a városnak mindenestre foglalkozni kell a tér megfelelő, izléses és művészi parkirozásának kérdésével.

Ha pedig arra a kérdésre is nyilatkoznom kell, hogy hová kerüljön ez a két szobor, csak egy lehet a véleményem. Ugy annál az eszmei tartalománál fogva, a melyet a két író emlékszobra hirdet, mind pedig a szobrok alakjánál fogva, a két szobor inkább való a kulturpalota épülete elé, vagy a kulturpalota épületébe, mint a városháza, a közigazgatás háza elé. E kettő közül választani lehet. Ha például a

kulturpalota vesztibüljébe kerül, akkor a mai sirkő-jellegből, oszlopszerűségéből sokat kell levenni, ha pedig a palota elé jut, akkor monumentálisabbá kell azokat emelni.

Lukácsy Lajos, a művészeti bizottság tagja ezt mondta:

— Azon hozzá intézett kérdésre, hogy hová helyeztessenek el a Csiky Gergely és Fábán Gábor szobrai, az a véleményem, hogy semmi esetre sem oda, — a városháza előtti teregre — ahol most a két szobor vázlatla van. Ezt a tért félkörben körülövező három magas épület végtelenül nyomná a kisarányu szobrokat és egy cseppet sem volna előnyükre a közvetlen közelükben lévő impozáns Kossuth szobor. A most tervezett helyen, a nagy, füves és virányos mezőben, úgy néznének ki, mint két diszesebb sirkő s még ahhoz sem adnám a szavazatomat, hogy e két mezőny közepén levő — mintegy két méter magas — földomb közepén helyeztessenek el. Ez sem szolgál előnyére a mellszobroknak. De ha már mindenáron a városháza előtti teregre óhajtják elhelyezni, — amely indokot felfogni képes nem vagyok — úgy legjobban megfelelének, ha a városháza főbejárata előtt levő arkádszerű előépítmény kőfalaihoz állítanák, a középső bejáratnál jobbra és balra, ahol a szobrok talpazatai a félvelek tetejéig érnének. Ujból hangsúlyozom, ha a szobroknak mindenáron a városháza előtti teregre kell elhelyeztetniük, ez volna legmegfelelőbb helyük, mert közvetlenül a falhoz támasztva, nem nyomná a három épület azokat, mintha szabadon állának, vagy a most tervezett helyekre kerülének. Véleményem szerint azonban leméltóbb helye volna e két szobornak a Baross- és Salacz-parkokban. Hiszen a világvárosokban, mint pld. Bécs, Berlin stb. az írók, zeneszerzők, művészek, stb. szobrai a parkok élénk forgalmu helyein vannak elhelyezve, megfelelő természetes háttérrel. Amig például az államférfiakat, akik a politika küzdelmeiben és foragatában vesznek részt, azoknak szobrai a legexponáltabb közhelyekre helyezik, mint pld. nálunk is — nagyon helyesen — a Kossuth-szobrot. Művészek szobrai csendesebb, hangulatos helyen kell felállítani, mintegy jelképezve egyéniségüket, életük lefolyását és munkálkodásukat. Azért én teljesen osztom egy nagy német szakértőnek ez irányban nyilvánított véleményét „Das Talent in der Stille und der Charakter in dem Strome”. Ha nem állának a kulturpalota építése küszöbén, én arra szavaznék, hogy Fábán Gábor szobra a Lyceum-, Csiky Gergely szobra pedig a színház előcsarnokában helyeztessenek el. De miután mához egy évre kulturpalotánk készen lesz, lehetne a szobrokat vagy a kulturpalota előcsarnokában, vagy annak dísztermében elhelyezni. Különben Varjassy Lajos polgármester, mint a művészeti bizottság elnöke, legközelebb össze fogja hívni a szakbizottságot és lesz alkalmunk a véleményeket meghallani.

A románok közeledése és Tisza István. Egy budapesti könyvatos lap írja: A románok közeledési akciója során megindult tanácskozások június közepén megakadtak egy elvi kérdésen. A román vezérférfiak ugyanis, akik a közeledést óhajtják, arra az álláspontra helyezkedtek, hogy ők nem mint magánegyenek, hanem csak külön pártalakítás keretében működhetnek közre a kérdés rendezésében. Tisza István gróf akkoriban kijelentette, hogy tanulmányozni fogja a dolgot. Tisza István legutóbb kolozsvári birtokán időzött és úgy ottan, mint Nagyváradon is a románság több vezetőjével eszmecsere folytatótt. Ez alkalommal akként nyilatkozott, hogy elvileg nincs kifogása az ellen, hogy a románok külön pártot alakítsanak, ezt csak ideiglenesen koncedálja, mert mihelyt a tárgyalások befejeződnek és eredményhez vezetnek, a pártnak föl kell oszlania és tagjainak valamely magyar országos párthoz kell csatlakozniuk. Így volt ez az alkotmány helyreállítása utáni időben is, mikor a román nemzetiségi párt jelenlegi elnöke a függetlenségi párt alelnöke volt, más nemzetiségi párt pedig a Deák-párt soraiban foglaltak helyet.

Megkegyelmeztek Pallósnak.

— Az arad—kikindai vasut igazgatóságának ülése. — Tanácskozás a megnyitásról. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, szeptember 24.

Október tizenhetedikén megnyílik az annyi viszontagság között épülő arad—nagykikindai vasut egyik része: a Zombolya—Nagykikinda közti vonalrész. A megnyitás előtt a részvénytársaság igazgatósága ma Aradon még egyszer foglalkozott a vasutépítés történetének legszomorubb fejezetével, a melyet egy szótöbbséggel elfogadott határozati javaslattal le is zárt. Pallós Armin építési vállalkozónak viselt dolgai vonultak el ma hosszú sorban az igazgatóság előtt, de a vasutépítésnek ez a rossznevű hőse kegyelmet kapott és az igazgatóság nem tesz sem ellene, sem a Pallós kreaturáiból összeállított végrehajtó bizottság ellen bünvádi feljelentést.

Az igazgatóság határozatát nem akceptálta Krauszhaar Károly igazgatósági tag, s külön indítványt nyújtott be, a melyben kijelenti, hogy ő a maga részéről nem osztozik abban a jogi véleményben, melynek alapján Pallósnak kegyelmet adtak és a bíróság elé viszi az affért, a hol megtorlást kér úgy az érdekeit vármegyélakosságának megkérésére, mint a vezetőség jóhírének csorbitása miatt.

Pallós Armin ügyei.

Bogdán Zsigmond országgyűlési képviselő elnökolt az ülésen, am lyet Aradon a városi asszony tartotta meg, a melyen az igazgatóság valamennyi tagja megjelent. A kereskedelmi kormányt Halász Emil dr. miniszteri osztálytanácsos képviselte.

Az ülést az elnök titkosnak nyilvánította, habár erre abszolúte nem volt ok. Pallós szép ügyeiről már a nagy nyilvánosság tudomással bír és az igazgatóság tagjai az ülésre kész megállapodással jöttek el és csak formalitás számba ment, hogy Aradváros főügyészének nagyon is megindokolt véleményével szemben szavazás utján Okolicsányi Zoltán dr. referátumát fogadják el és kimondották, hogy „badd fusson, keresse másutt a vesztét.” Krauszhaar Károly, a vasut első engedélyese, akinek a neve indokolatlanul került Pallóséval összefüggően a vasut megkárosítói közé, napirend előtt kért szót és a következő bejelentést tette:

— Bejelentem az igazgatóságnak, hogy ez évi május havában, a legutóbbi igazgatósági ülés óta Temesvárott „Das grösste Panama Süducgárn” címmel röpirat jelent meg, mely az arad—nagykikindai vasut építési ügyeivel s azzal kapcsolatban Pallós Armin építési vállalkozó üzelmeivel foglalkozik.

A röpirat az arad—nagykikindai vasut ügyében folyamatba vett miniszteri vizsgálat eredményét sok tekintetben teljesen elferdített alakban kommentálja, különösen oly irányban, hogy ebbe az én személyemet is bevonja és a vasut vezetőségét is támadja. A röpirat azt a valótlanosságot is tartalmazza, hogy Pallós Armin építési vállalkozó ellen a feljelentés megtételét a közgyűlésen én akadályoztam meg, holott — mint az igazgatósági jegyzőkönyvekből kitűnik — én voliam az, aki az igazgatóság kebelében a vizsgálat elrendelése iránt indítványt tettem. A magam részéről a röpirat szerzője ellen a temesvári törvényszéknél sajtópert indítottam és

ez ügyben a vizsgálóbíró a szerző ellen a vizsgálatot elrendelte.

Az igazgatóság tudomásul vette ezt és ezután az elnök a következőket mondta:

Az igazgatóságnak ma alkalma lesz a vasut történetének egyik legszomorubb eseménye felett bírálatot mondani. Pallós Armin ismert ügyében a végrehajtó bizottság megbízatásához hiven eljár és a visszaélések kiderítése céljából megindított miniszteri vizsgálat meghagyásához hiven mérlegelés tárgyává tette, vajjon megtegye-e a bünvádi feljelentést a vállalkozó ellen és a végrehajtó bizottságot felelősségre vonja-e. Két jogi szakvélemény fekszik előttünk. Egyik az aradvárosi tiszti főügyészé, mely kimutatja, hogy a miniszteri vizsgálatok által kiderített hiányok, visszaélések elégséges alapot nyújtanak a bünvádi megtorlás igénybevételéhez. A másik szakvélemény Okolicsányi Zoltán dr. szakértő, akinek fejtegetései arról győznek meg bennünket, hogy a részvénytársaságot károsodás nem érte, sőt az új építési feltételek, az újabb pénzügyi helyzet következtében még kedvezőbbé is alakult a helyzet. A szakértő továbbá azt is kimutatja, hogy bünvádi üldözésre alapos ok nincs és azt javasolja, hogy úgy vele, mint a végrehajtó bizottsággal szemben passzív magatartást tanúsítsunk.

A határozat.

A kormány jóakaratóból a vasutépítés befejezéséhez közeledik; a célt elérjük és miatt, hogy az új rendszer minden kötelezettségnek megfelel, azért azt javaslom, hogy Arad város főügyészének véleményével szemben a következő határozati javaslatot méltóan elfogadni:

Az igazgatóság múlt évi december hó 21-én tartott ülésén nyert megbízatásunkhoz képest, az igazgatóság kebeléből a társaság régi ügyvitelének megvizsgálására kiküldött bizottság jelentését az arra vonatkozó jogi véleményekkel és a társaság ügyeinek szanálására vonatkozó összes iratokkal együtt Okolicsányi Zoltán dr. ügyvéd ur ez alapon készült szakvéleményét, amely az igazgatóság összes tagjainak másolatban megküldött, beható tárgyalás után összes következtetéseiben magunková tettük s ehhez képest azon javaslatot bátorkodunk a tekintetes igazgatóság elé terjeszteni, hogy a társaság a volt végrehajtóbizottsági tagok ellen sem bünyenyítő, sem polgári uton megtorló lépéseket ne tegyen, hanem tanúsítson velük szemben ezután is passzív magatartást, s csupán az anyagi felelősségrevonás jogát tartsa fenn magának továbbra is azért, hogy a közgyűlésen a felementvényt nekik egyelőre még nem adja meg.

Nemess Zsigmond dr. és Halász Emil dr. miniszteri tanácsos hosszabb beszédben pártolólalag nyilatkoztak a végrehajtó bizottság javaslata mellett. Halász dr. kijelentette, hogy a vasutépítés december végéig minden körülmények között befejeződik, még pedig oly pénzügyi megoldás alapján, hogy a részvénytársaság a legkedvezőbb helyzetbe jut.

A megtorlás.

A javaslattal szemben Krauszhaar Károly külön indítványt nyújtott be és annak indokolásul hivatkozott a miniszteri vizsgálat által felderített adatokra és az aradi városi főügyész szakvéleményére.

Az indítvány, melynek a megejtett szavazás alkalmával csak három pártfogója volt, a következőképen szól:

— Tekintettel arra, hogy Okolicsányi Zol-

án dr. által adott jogi vélemény az előbb ez ügyben adott és Arad város tiszti főügyésze által is elfogadott jogi véleménynyel ellentétben van és tekintve, hogy az igazgatóság legutóbbi határozata oda irányult, hogy ez ügyben vasuti szakértő hallgattassék meg, aki hivatta volna a miniszteri vizsgálat adatainak kibővítését és megvilágításával a tényállást megállapítani, de az előterjesztett jogi vélemény által a tényállás ilyenén tisztázása nem érte el, viszont már a miniszteri vizsgálat megállapításai is elegendő támpontot nyújtanak arra nézve, hogy az igazgatóság a megtorlási lépéseket megtegye, tekintve végül, hogy az előterjesztett vélemény a miniszteri vizsgálat megállapításainak büntetőjogi momentumai elől is elzárkózik, mely álláspontot a magam részéről el nem fogadhatván, indítványozom, hogy az igazgatóság Pallós Armin üzelmeinek megtorlása végett az illetékes fórum előtt bünvádi feljelentést tegyen. Indítványom el nem fogadása esetén méltóztassék tudomásul venni, hogy én a magam személyében a feljelentést megteszem.

Az igazgatóság ezt nem fogadta el.

Pallós manipulációinak következtében azonban megegyeszer rendkívüli közgyűlést kell tartani a részvénytársaságnak. A vállalkozó ugyanis 561 darab elsőbbségi részvényt jogtalanul elzálogosított az Általános Takarékpénztárnál. A vasut bajainak szanálása közben ezeknek visszacszerzésére is történtek már kísérletek. A rendkívüli közgyűlés, melyet még november hónapban fogtak összehívni Nagyikindára, az alapítók lezárlatán kívül ennek a kérdésnek rendezésével is foglalkozik.

Halász dr. miniszteri tanácsos bejelentette, hogy a kormány úgy kötötte meg a szerződés óta vasutépítést finanszírozó német tőke csoporttal, hogy az egy millió háromszázezer koronát már február hónapban deponált az építést kezelő Agrár-banknál és így interkaláris kamatokat kap a részvénytársaság, mert fizetnie csak az év végén kell majd a vállalkozókat és ebből rendezheti az 561 darab kötvény ügyét.

A menetrendek.

A menetrendek helyes megállapítása céljából az igazgatóság elhatározta, hogy felhívja a MÁV. igazgatóságának a figyelmét Arad és Kikinda igényeire és érdskeire, továbbá kérni fogja, hogy a tervbe vett vegyesvonal mellett naponként legalább egy személyi vonat is járjon, nehogy a két végpont közötti közlekedés hosszabb ideig tartson, mint a mai kerülő út.

A vasut ügye iránt állandóan a legjobb akaratot tanúsító Halász Emil dr. miniszteri osztálytanácsosnak Krauszhaar indítványára az igazgatóság elismerő köszönetét fejezte ki, amit Halász dr. halás köszönettel vett tudomásul.

TANÜGY.

(—) Tanítói karrier. Vidor József mácsai állami elemi iskolai tanító, róm. kath. kántort a lugosi róm. kath. egyház folyó hó 21-én tartott választmányi ülésén kántor-karnagyává választotta. A törekvő fiatal ember, aki alig 28 éves már mint működő tanító szerzte meg a középiskolai énektanítói oklevelet, s így méltóan megérdemelte e szép állást képzettsége és képessége révén.

Herceg, akinek**szolga a papája.****Borbone di Braganza regényes házassága**

i. ávirati tudósítás.

Arad szeptember 24.

Nem mindennapi dolog foglalkoztatja most Pécs város közigazgatási hatóságait. Kék és forróvérű olasz mágnás vágyakozik arra, hogy Pécs város polgárának mondhasa magát és nagy halmaz okmánnyal felszerelt folyamódásában kéri a pécsi illetőség megadását.

Ha a pécsi városi irattárba utána néznek, évente egész szép számú kacskaringós olasz nevű atyafira találnak, akik mindannyian a pécsi illetőség kilátásban helyezését kérelmezték.

Házastársuktól valóban levő szerencsétlen emberek ezek az illetőséget kereső olaszok. Olaszországban nehezen megy a válás. Az egyszer megkötött házasságot csak nagy néha és roppant bonyolult eljárással lehet felbontani. Ezért a házaseletükben boldogtalan emberek más módját találják az elválásnak. Magyar állampolgárságot szereznek és magyar bíróság előtt mondják ki a házasságuk felbontását. Ennek felbontása után pedig visszatérnek az olasz állam polgári kötelékébe.

Egész import fejlődött már ki az ilyen időleges új honpolgárokból, akik többnyire sőt mondhatni kivétel nélkül Fiumén keresztül jutnak valamelyik közeli város elé illetőségi kérelmükkel.

Fiumében már vannak hozzáértő emberek, akik kitanulták az eljárás minden fufangját és gyorsan megy az olaszból magyar állampolgárrá vedlés. A leendő magyar honpolgárt előbb annak rendje és módja szerint örökbe fogadja egy fiumei gentleman. Kitűnő hivatal-szolgák, pompás kishivatalnokok, nyugdíjazott tisztviselők többszörös családapaságra tesznek szert ilyen örökbe fogadással. És többszörös jövedelemre is, mert házasodni még csak házasodik az ember szerelemből, de apává már nem lesz csupa szerelemből. Az örökbe fogadott, miután nagykoru, nem követi az ujdonsült apa illetőségét, hanem elindul illetőséget keresni. Ha azután az illetőség kilátásba helyezése is megvan, akkor következik az állampolgári jog megszerzése. Befejezés pedig a válópör. Elég komplikált művelet, de az a jó benne, hogy a jó olasznak Fiuménél messzebbre már nem kell kimozdulnia hazájából.

Most *Borbone di Braganza* Lipót Alfonz herceg luccai lakos pályázik a pécsi illetőségre. A harmincöt éves olasz arisztokrata, akinek édesatyja a néhai *Borbone di Braganza* herceg volt, ez év májusában új atyát fogadott *Candellari* Joachim 50 esztendősi fiumei városi szolga személyében. *Fésüs* György dr. fiumei királyi közjegyző előtt kötötték meg a szerződést, amelynek értelmében *Candellari* Joachim örökbe fogadja a herceget. Még pedig olyan akkurátusan fogadja örökbe, hogy a saját nevét is meghercegesíti. A jó Joachim ugyan továbbra is városi szolga marad és nem lesz belőle herceg, hanem a *Candellari* névvel megbővül a soknevű herceg névjegye. A herceg: tehát most már *Borbone Braganza di Candellari* Lajos Alfonz herceg.

Annak, hogy Pécs most ilyen magasrangú polgárhoz juthat (ha akar), a története vissza nyulik 1898-ba. Az akkor 24 éves herceg Nizzában szórakozott a híres karneválon és esténként a montecarlói játéktérmekekben helyezte el az aranyakat. Veszített tisztességesen, de mi az a pár arany egy hevesvérű, szerelmes fiatal olasznak. Mert a herceg eszeveszetten szerelmes volt.

Nizzában ismerkedett meg szerelmesével, a tizenhét éves *Weyss Enrichetta* valbrancaigrófnővel. Az olasz női típus minden észbontó csodaszépségével megáldott leány volt ez. Nizzában töltötte a telet szüleivel és a farsangi korzók egyikén találkozott honfitársával, *Borbone* herceggel. A herceg megszerette a félig gyermek grófkisasszonyt. A szerelem nem maradt viszonzás nélkül. A fiatal arisztokrata pár szenvedélye olyan heves volt, hogy be sem várták a hazájukba visszatérést hanem Nizzában az olasz főkonzul előtt kötöttek házasságot.

A házaselet boldogsága néhány évig tartott. Két gyermeke is született a szépséges *Enrichetta* hercegnőnek, akit azonban a házasságuk tizedik évében nagy szerencsétlenség ért. Hisztériás lett és ez az idegbetegség tönkretette a hercegi pár házaseletét. A boldogtalanul eltöltött évek vége válópör lett, amelyet most a herceg annyira sürget, hogy nyakába vette a magyar állampolgárság kijárását is.

Igy jutott Joachim, a *Candellari*, fiumei városi szolga jó kis pénzhez és hercegi fuhoz és így juthat Pécs ahhoz a nevezetes eseményhez, hogy *Borbone Braganza di Candellari* Lajos Alfonz herceget polgárává fogadhassa.

Halálra kinzott foglyok.

— A gyűjtőfogház rejtelseiből. —

(Budapesti tudósítónktól).

Arad, szeptember 21.

A budapesti gyűjtőfogházban sok gyanús embert tartanak állandóan fogva. Van közöttük ugyan sok megátalkodott gonosztevő, de viszont vannak olyanok is, akik ártatlanul kerülnek a szigorú rendőrkézbe. K. . . . Ferenc egy szomorú levelével világítja meg a gyűjtőfogház sötétségét, a következő eredeti érdekes levelével:

Ezen soraimban adva elő panaszom, tekintet nélkül arra nézve, hogy egy szerencsétlen és társadalomból kiküszöbölt ember fordul panaszával nemesebben érző, gondolkodó és igazság szerető emberekhez. Panaszom a **rendőrség ellen szól**, mert olyan igazságtalanság, amit velük műveltek, a mai humánus törvényekre csak szegény és gyalázat.

Annak idején 1909. december 15-én három munkát kasszafurás gyanúja miatt letartóztattak. Bizonyították alig volt, hát úgy akartak segíteni a detektívek, ahogy *Hlima* postaszolga esetében — **kinzással!** Ejnek idején, mikor senki nincs hivatalban és kihalt a nagy épület, akkor veszik elő áldozataikat, kegyellenkedve a kinzással, ha bűnös, vagy nem bűnös; hogy azoknak az embereknek, akik ha csak gyanu alapján is oda kerülnek, nincs ott irgalom. De mindenkinek jaj, háromszoros jaj, aki tagadni merészel éjszaka idején. . .

Mit műveltek *Hlima*val, megirták a lapok. Ez egy ember, aki büntetlen előéletű; most már képzelhető, mit tesznek olyan emberekkel, akik már büntetve voltak. Valóságos inkvizíció történik itt, amit a középkorban használtak. Isten szent nevében. Midőn a *Hlima*-eset kiderült, jónak látta a főkapitány szigorú vizsgálatot indítani, de csak élő szóval, mert égett a talaj alattuk. **Szemfényvesztés volt az egész eljárásuk**, hogy a felháborodás lecsendesüljön. Minden a régi maradt, erről én győződtem meg keservesen.

A *Hlima*-féle botrány után történt a letartóztatásunk; nem sokára rá, és ekkor történt pén-tekről szombatra virradó éjszaka: **kinoztak, vertek, rugdostak, hajunkat tépdesték, olyan iszonyu kötéseket alkalmaztak a kézre, hogy az áldozat közel állott a megőrüléshez.** Az összekötött kéz megdagadt és csak gyenge

érintésre is rémitő fájdalmat okoz; ekkor ők a kötött kezet tördelni, mozgatni kezdik, hogy a fájdalom rémitően eszeveszetté teszi az áldozatot. A kötött kézről lógni engednek egy darab zsineret és azzal össze-vissza húzzák, hempergetik az áldozatot a földön; a többiek ütve, rugva, fojtogatva, haját tépve állják körül. Ez irtózatos szenvedés. Összekötött kézzel az embert felakaszlják egy zsinegre mint egy **lelőtt sertést**; és ha az eszmélet elvész, a megkínzottat vízzel öntik le mindannyiszor. Rémitő fájdalomról az áldozat hangot sem hallathat, mert törü közökkel szorososan átkötik a száját.

Bort a vérre! Engem annyira ütlegeltek, kinoztak, fojtogattak, hogy a kinok miatt **tüdőmből havas vérhányás indult meg és nagy volt a vérveszteségem.** Ekkor nagyon megijedtek, még **Krecsányi Kálmán is, ki mindent tudott és látott.** És pedig azért ijedt meg a detektívönök, mert tartott tőle, hogy **megtalálok halni ott és kész lesz a botrány újra,** holott még az előbbi botrány sem csendesedett le. Ekkor maga **Krecsányi Kálmán kínált borral** és evvel igyekezett enyhíteni a kínzason; de én elutasítottam. A vérhányás közepett a detektívek a főnöknek azt a hazug dolgot említették, hogy egy **„kis tüdőhurutja van s most rájött.”** Fejemet a kályhához verték többször, amitől elveszítettem az eszméletemet, s úgy feküdtem reggelig. Reggel a takarítónök mostak fel a véretem. Mind a háromunkkal így tettek egész éjjel és aztán **négy hónapig voltam kórházban kezelés alatt** a két kezem három hónapig meg volt halva, olyan volt mint egy holté.

Egy másik fogoly: **Bartuszek Géza a kinzás miatt halt meg.** Elfogatása előtt a legjobb egészségnek örvendett. Midőn két hónapig betegen feküdt Géza, melle két oldalán az ütlegek nyomai láthatók voltak, erre tanuk is vannak. **Egészséges tádejét verték be** és beteg lett, mitől néhány hónap múlva meg is halt. **Bartuszek** előadta panaszát az őt kezelő főorvosnak, mert az ütlegek nyomai véresen látszottak. Továbbá a vizsgálóbírónak is előadta, úgy előzőleg, mint utóbb, jegyzőkönybe is van véve, mikor a vizsgálóbíró kint járt néhány nappal eköltözése előtt. Tudva van a kinzásokról, de vizsgálat nincsen indítva. **En magam feljelentést tettem az ügyészségen,** ami ugyan el lett fogadva, de nincs köszönet benne. Mikor meghalt Géza, új kérvényt irtam az ügyészségre, melyben **kértem a halott megvizsgálását,** sőt az intézetben is, de erről szó sem lett. A feljelentésben mindent megírtam részletesen. És iparkodni fogok, hogy e büntett megtorlás nélkül ne maradjon; siromig remélem ezt, mert vannak igen fontos tanuk és adatok.

K. . . . Ferenc.

Azt hisszük, hogy e levélhez semmiféle kommentárt fűzni nem kell. Elég élénken kivilágít belőle a barbarizmus!

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Társadalomtudományi előadások Aradon. Ma este a Társadalomtudományi Társaság aradi fiókjának választmányja **Krenner Vilmos** nyugalmazott vasuti főfelügyelő elnökielével a tagok nagy részvétele mellett fiést tartott, melyen a téli munkaprogram nyert megállapítást. A Társaság elhatározta, hogy október közepétől kezdve kéthetenként felolvasó üléseket rendez, amelyek sorozatát **Jászi Oszkár**, a „Huszadik Század” szerkesztője nyitja meg. **Krenner Vilmos** elnök a föld és az élőlények fejlődéséről és az ember származásáról, **Bácskai Béla dr.** a primitív társadalmak alakulásáról

fog előadást tartani. Tervbe van véve még a modern kapitalizmus, a feminizmus, az általános választójog kérdéseinek ismertetése. A tél folyamán munkásképző előadásokat is fog a társaság tartani.

(*) Az aradi rabsegélyző egyesület okt. 1-én délután 4 órakor a törvényszék esküdtszéki termében rendes közgyűlést tart, amelyre a tagokat ezúton is meghívja az elnökség.

(*) Felolvasás. Az Alkohollelenez Munkásszövetségben (Ipartestület I. em.) vasárnap délután 4 órakor Vadász Armánd dr. felolvasást tart, a *Mértékletesség* címmel. Belpó díj nincs. Vendégeket szívesen látnak.

Katonai ujitások.

— A politikai élet küszöbén. —

Távirati tudósítás.

Arad, szeptember 24.

Néhány nap választ el bennünket a parlament megnyitásától. Ez természetesen erősen érezhető a politikai klubokban, ahol élénkül az élet. A tegnapi közös minisztertanácsról tárgyalnak most nagy érdeklődéssel.

Jelentéseink itt következnek:

(Katonai reformok.)

Bécsből jelentik: A tegnapi bécsi közös minisztertanácsban az 1911-iki közös költségvetés és különösen a katonai terhek emelése és a hadsereg reformja került megvitatás alá. Ezzel kapcsolatosan aktuálisá vált a volt szabadelvűpárt kieneas bizottságának katonai programja, amelynek teljes megvalósítását a munkapárt számos vezetője és a képviselőház felirata is a hadsereg reformjának idejére helyezte kilátásba.

Az 1903-iki programból még három pont nincs végrehajtva: a kétéves szolgálat, a hadbírók magyar tárgyalási nyelve és a zászló és jelvény kérdés paritásos megoldása. A kétéves katonai szolgálat természetesen csak az új véderőtörvényben lesz életbe léptethető. A katonai büntető bíróságok magyar tárgyalási nyelvről a hadügyminisztérium már régebben elismerte, hogy annak behozatala az elsőfokú bíróságoknál a hadseregnek is érdekében áll. A zászlók és jelvények kérdésében pedig a közös hadügyminiszter már évekkor elzárta egy bizottságot rendelt ki, hogy a szükséges heraldikai, történelmi és művészeti előtanulmányokat elvégezze. Ismeretes, hogy a koalíciónak azt a kívánságát, hogy a magyar ezredek csak a magyar címet viseljék, illetékes helyen teljesíthetetlennek jelentették ki. A bizottság még nem fejezte be munkálatait, amelyeknek az a célja, hogy a címerkérdést a tényleges állapotnak megfelelően oldja meg.

(Az egyéves önkéntesség szigorítása.)

A véderő reform dolgában folytatott tárgyalások során az a felfogás alakult ki, hogy az egyévi önkéntességi intézmény némi szigorítása feltétlenül szükségesnek mutatkozik, különösen az egyévi önkéntességi jognak magánaton való megszerzése tekintetében. Az önkéntességi intézmény maga azonban fentartandó, akár a három, akár a kétévi szolgálati idő alapjára helyezkedjék is az új véderőtörvény.

(A francia pénzügyminiszter a magyar kölcsönről.)

Párisból jelentik: Cochery francia pénzügyminiszter a magyar kölcsön meghírsítéséről a következőket mondta egy ujságíróknak:

— A magyar kölcsön dolgában most már nincsen újabb mondanivaló. A francia közvéleménynek egyetlen egy organuma se beszélt a magyar kölcsöntörvényeknek zátonyra jutásáról vagy kudarcáról. Magyarország vonult vissza a tárgyalásoktól; nekem nincsen jogom arra, hogy megítéljem azokat az okokat, melyek Magyarországon pénzügyminiszterét erre a

talán kissé gyors lépésre bírták. Mindenesetre a dolog most már el van intézve és a magyar kölcsönről Párisban nincsen többé szó. E tényről csupán konstatálni kívánom.

A repülő primadonna.

— Fedák Sári repülőgépet vásárol. —
„Óh, drága Arad.“ — A nagylelkű mágus. — Egy kis politikai önleplezés. —

Fedák Sári éppen a „Gimbelem-gombolom“-ot próbálgatta, mikor beléptem hozzá. Megkérdeztem, mikor szándékozik állandóan megtelepedni Aradon:

— Ez egyelőre bajos — felelte mosolyogva a művész. — A Király Színház lekötött a „Cigányszerelemre“ és így nem rendelkezhetem egészen szabadon magam felett. Lehet, hogy 200-szor is megy a darab egymásután. Büöthy erősen számít rá. De ha időm engedi, Szendreynek csak két szót kell sürgönyöznie: „Zsazsa gyere!“ és Zsazsa jön. Még pedig végtelen örömmel. Mert az aradi közönségnél kedvesebb, bájosabb nincsen. Talán csak a Király Színházé.

— Ezt valószínűleg már 325 más helyen is elmondotta a művész — kockáztattam meg.

Fedák Sári felhuzta fityor orrát.

— Esküszöm, hogy nem. Hiszen máshol is zsufolt házak előtt játszottam, másutt is ünnepek, de mindenütt hiányzott az a lelki kapcsolat, amely a közönséget és a primadonnát összeköti. Ezt csak Aradon találtam meg, ahol úgy érzem magam, mintha Pesten játszanék az én megszokott közönségem előtt. *Bizonyisten így van*, — tette hozzá, amikor kétévedve csóváltam a fejemet.

Aztán ezt mondta:

— Boldognak érzem magam, de a teljes boldogsághoz már csak a repülőgép hiányzik. De ez is előbb meglesz, mint gondolja, — felelt a művész. Egyelőre ugyan titok, de magának elárulom, hogy egy éven belül veszek egy repülőgépet. Még nem tudom, monoplán lesz-e, vagy biplán. Paulhan gépe nagyon tetszett nekem.

— Miért nem szállott fel? — kérdeztem.

— Ha csak rajtam mult volna, sóhajtott Fedák. — De 6000 koronát kért a francia. — Azt már sokallottam. Igaz, hogy Károlyi Imre gróf kiakarta fizetni helyettem, azzal az indoklással, hogy legyek az Aeroklub vendége, de nem fogadtam el. Már én csak a saját gépemem fogok repülni.

Áttértünk ezután a politikára. Fedák elpanaszolta, hogy nagyon támadják azért, mert Tisza István rajongó híve, holott a koalíciós világban Andrassy mellett korteskedett.

— Önzéssel vádolnak — mondta a művész — pedig a legönzelelenebb, legtisztább érzélem az, melylyel a nagy államférfi iránt viselkedem. Hogy egyszer mégis ellene foglaltam állást, annak a története itt következik:

— Öt-hat éve lehet, — kezdte a művész — hogy egy napon feljött hozzám Edelsheim-Gyulay Lipót gróf, egyike legkedvesebb barátainak, legnagyobb jóakaróimnak, aki már igen sok és nagy szolgálatot tett nekem. Néhány nap választott el csupán az Andrassy-Tisza választástól és Gyulay gróf lázasan korteskedett Andrassy érdekében.

— Bajban vagyunk, kedves Zsazsa nagysám — mondta a gróf és csak maga segíthet rajtunk. Van itt egy pár választó a Belvárosban, akiket semmi mód nem tudunk megnyerni Andrassy-nak. Magára gondoltunk. Maga most áll népszerűsége zenitjén (akkor játszottam János vitézt.) rábeszélőképességével, megjelenésének varázsával könnyű szerrel ráveheti őket, hogy Andrassyra szavazzanak, vagy legalább is ne zavarják a mi cirkulusainkat.

— A legnagyobb örömmel teszem meg gróf ur — feleltem. — Annyi halálal tartozom önnek, hogy igazán csekélység, amit tőlem kér.

Elkértem tőle az illetők címeit és másnap automobilon sorra jártam őket meglehetősen sikerrel. Tettem ezt azonban minden politikai célzat nélkül. Mit tudtam én, mi a pártállása Andrassy-nak, mi Tiszának? Soha egy percig sem foglalkoztam politikával. De hát Edelsheim-Gyulay kért szíveséget tőlem, amit a legnagyobb készséggel megadtam neki. Mit tudtam én akkor, ki az a Tisza, mi az a Tisza? A lapok persze felfojták a dolgot, elneveztek „koalíciós primadonnának“ és minthogy Andrassy gróf több ízben kitüntetett figyelmével, csakhamar az a meggyőződés kapott lábra, hogy én legfanatikusabb ellensége vagyok Tiszának.

— A választáson Andrassy az én korteskedésem dacára is megbukott ugyan, de a koalíció mindenütt győzött és a szabadelvűpárt megszűnt létezni. Tisza visszavonult és véget ért az én ugynevezett „politikai szereplésem“ is. Rövidesen leűnt az én szerencsecsillagom. A Népszínház megbukott, Vidor Pál öngyilkos lett, mindezt nekem tudták be bűnül, mindenünnen nekem támadtak és nem akadt egyetlenegy jóakaróm, egyetlenegy barátom sem, aki azokban a nehéz napokban mellém állt volna, szót emelt volna az érdekemben. Nem volt maradásom itthon: felszedtem a sátorfámat és kimentem Berlinbe.

És mialatt a vonat robogott velem a német főváros felé, hogy talán soha vissza se térjek, hirtelen, hogy hogy nem, valami kiszámíthatatlan megmagyarázhatatlan lelki működés révén Tisza Istvánra gondoltam. És ismeretlenül is egyszerre igaz, meleg szimpátiával fordultam ama nagy férfi felé.

Azontul aztán nem is szüntem meg vele foglalkozni. Berlinben tanultam megismerni a kivételes, ragyogó talentumu politikust. Német emberek ismerettek meg vele, magyarázták meg, hogy kicsoda Tisza István. Max Reinhardt, a *Deutsches Theater* igazgatója, aki születésére nézve magyar ember, órákig beszélt róla fanatikus lelkesültséggel. És a többi magyarok is, Beregi Oszkár és akikkel csak összejöttem, mind az ő nagyságát dicsőítették. Ideadták nekem a beszédeit és én, aki addig soha politikával nem foglalkoztam, lázas buzgalommal olvastam, tanultam, az éjt és a napot összetettem, csak hogy ezt a kivételes embert megismerjem. És ez sikerült is. Nagy fáradságomba került, de megérte. Megismertem a ragyogó talentumu politikust, amilyen nincs több Magyarországon, Tisza István.

— Ismeri személyesen is? — szakítottam félbe a művész áradozását.

— Nem, ez a szerencse még eddig nem jutott részemül — mondta Fedák, — de remélem, hogy megismerem. Addig is szorgalmasan gyűjtök minden adatot, ami csak rá vonatkozik. És látom, hogy a rendkívüli politikus mellett rendkívüli ember is. Tudja mit csinált legutóbb K. grófnál? Négy óra hosszat táncolt csárdást egyfolytában, pihenés nélkül. Mindenki kidőlt már és ő fáradhatatlanul táncoltatta meg a társaság összes hölgyeit a hajnali órákig. A művész arca lángolt és a szemében egy megjelelt könnycsepp.

— Szóval megbánta már, hogy Tisza ellen korteskedett? — kérdeztem.

Fedák Sári megrázta a fejét.

— Nem bántam meg. Hiszen akkor nem ismertem még Tiszát. Nem tudtam mit csinállok. Nem tudtam kicsoda. Talán még ma se tudom. Most csak azt szeretném, ha mielőbb megismerkednék vele. És érzem, hogy ennek be kell következnie.

Örs.

AZ ARADI KOZLONY TELEFONSZÁMAI:

Szerkesztőség — — — — — 357

Kiadóhivatal és hirdetés osztály — 151

TERJED A KOLERA.

— Megbetegedések országszerte. —

Távirati tudósítás.

Arad, szeptember 24

A legrémesebb betegség: a kolera egyre nagyobb számmal szedi áldozatait. Már nemcsak az ország különböző vidékein történnek ijesztő számmal megbetegedések, hanem a fővárosban is.

A mai jelentések így szólnak:

A hivatalos vizsgálat eredménye.

Budapestről jelentik: A belügyminiszterhez érkezett jelentések szerint a bakteorológiai vizsgálat a következő újabb koleraeseteket konstataálta: Radovanovic Zs. f. Strarpaja (Kraszszörénymegye.) Kovács János Ráosimis (Féjerm.), Dobos Mihály Jánoshalma (Bácsodrog megye.) Apostolovics Siva, Moldova (Kraszszörénym.) Jarmi Ferenc, Békésmegyer (Pestm.) Bodis Mihály Pentekezur (Pozsonym.) Nem bizonyultak koleraának az adai, gurahelyi, rászszentmihályi és kunszentmiklósi bejelentett esetek.

A veszély a fővárosban.

Budapest. A budapesti mentők azt a telefonértesítést kapták, hogy az összekötő vasúti hid pesti oldalán egy vasúti ór hirtelen kolera-gyanus tünetek közt rosszul lett. A mentők azonnal a helyszínen voltak. Gulyás Sándort, aki ideiglenes alkalmazásban van a vasútnál, mint az összekötőhid váltóőre, beszállították az 5 ik számú órházba. A koleraeset klinikailag is konstataálható volt rajta. Megállapították, hogy Gulyás Kelenföldön lakik, az ottani munkástelepen, 150 társával együtt. A fertőtlenítő-intézet őt kocsija kivonult a telepre, fertőtlenítette az egész telepet és külön-külön a százötven munkást. A telepet rendőrök őrzik és a százötven embert hat napi vesztéző alá helyezték.

Ma reggel fél tíz órakor jelentették a tiszti főorvosi hivatalba, hogy a 6582. számú uszályhajón, mely az Elevator előtt áll megakadva, egy ember kolera-gyanus tünetek között megbetegedett. Erős hányási ingerei és diaréja van. A tiszti főorvos intézkedett, hogy az uszályhajót bevontassák a hid alatt levő vesztézőrba. Az uszályhajón levő összes matrózokat beszállították a vágóhid-utcai barakba, ott fertőtlenítették őket és hat napra elkülönítették. A megbetegedett matrózról megállapították, hogy Dunavizet ivott.

Preisz Hugó dr., a bakteorológiai intézet igazgatója értesítette a tudományegyetemet, hogy az intézet az orvosok számára szívesen ad ki koleraellenes oltóanyagot.

A budapesti tiszti főorvosi hivatalnál ma délben négy új kolera megbetegedést jelentettek be. A betegek: Pangyán János 46 éves napszamos, aki tegnap érkezett Kaposvárról. Özv. Grázzák Pál 28 éves mosónő, Nefeletis-utca 61. Tonigoltz Jánosné napszamosnő, a Mária Terézia-téren egy épülő házon lett rosszul.

Pusztítás a vidéken.

Dunavecse. A „Belgrád“ csavargözösön tegnap délután hirtelen rosszul lett Horvát Jánosné szakácsnő. Beszállították a dunavecsei járványkórházba, mert kolera-tüneteket állapítottak meg rajta.

Paks. Az éjszaka ázsiai kolera-ban megbetegedett Tálig Józsefné, 76 éves parasziaszszony. Beszállították a járványkórházba, ahol beallotta, hogy a tilalom ellenére állandóan Duna vizet ivott. Küstenauer József káplát, aki az asszonyt meggyóntatta, öt napi megfigyelés alá vették.

Mohácson ma sokkal nyugodtabb a helyzet. Melios Bogdán 45 éves szénmunkást hozták be a járványkórházba kolera-gyanu alatt. A hirtelen beköszöntött hideg, az állandó esőzés alkalmasint csökkenteni fogja a megbetegedéseket.

Kisunfélegyháza. Tegnap kolera-gyanus tünetek között, a félegyházi tanyákon megbetegedett Kucsár Péter gazdálkodó. Beszállították a járványkórházba, ahol ma az orvosok kétségtelenül konstataálták rajta a kolera-t. Kucsár családos ember, tanyáját fertőtlenítették. Valószínű, hogy Kucsár, miközben a szentesi vásáron járt, beficiálta magát.

A belügyminiszterhez újabb a következő hivatalos jelentés érkezett a vidéki kolera megbetegedésekről: Óbecsére 1 halál, 1 beteg. Bácsszentiván: 1 beteg. Dunavecse: 1 halott, 1 beteg. Békésmegyer: 1 beteg. Rácalmás: 1 halott. Moldova (Kraszszörénymegye): 1 beteg. Nyergeaujfalu 1 halott, 1 beteg. A torontálmegyei Szrepaja községben 1 juhász, 2 gazda megbetegedett. Az alispán esendőröket rendelt a dunai öblökhöz. A juhászoknak forralt dunai vizet ad a hatóság.

Esztorgomban Pospisil Vilmos ezabílegény, aki gyalog jött Budapestre, kolera-gyanus tünetek közt megbetegedett. A Bos nevű hajón egy matróz betegedett meg.

Nyergesujfalun Hazelmayer Sándorné meghalt, Mayer Ferencné megbetegedett.

Komárom. Nagykezei községben Lukács Péterné, Pakota községben Sutka Mátyás ázsiai kolera-ban megbetegedett.

Mohács. Két újabb halál és 2 megbetegedés történt ma este.

E'halasztják az uionbevonulást?

Budapestről jelentik: Hétfőn délután öt órakor az összes hadseregi orvosok bevonásával értekezlet lesz a belügyminiszteriumban. Arról lesz szó, hogy esetleg az ujoncok bevonulását a kolera miatt elhalasztják.

A külföldön.

Bécsben megállapították, hogy 2 ázsiai kolera megbetegedés történt, Brünben 1 kolera fordult elő.

A kolera — szomszédságunkban.

Temesvárról jelentik: A szomszédos torontálmegyei Torontálmás községben az ázsiai kolera két esetben megállapították, Ferenczy Sándor alispán ma erélyes rendszabályokat léptetett életbe, hogy a kolera-nak Temesvármegyébe való behurcolását megakadályozza. Elrendelte ugyanis, hogy Torontálmásról és környékéről az élelmiszerek áthozatala ne engedessék meg; Torontálmásról senki se bocsáttassék át Temesvármegyébe, a környékéről jövő utasok pedig csakis kellő orvosi fertőtlenítés után.

Minthogy már Kraszszörénymegyében is fordult elő kolera, helyes volna, ha Aradmegyében is erélyesen ellenőriznék az átkelést, mert Kraszszszomszédja a mi megyéinknek.

Védekezés Aradmegyében.

— A dunai halak eltiltása. —

A mindjobban fenyegető kolera veszedelem meggátolására Aradmegye törvényhatósága is megvette a szükséges óvintézkedéseket. Schill József körrendeletet intézett a vármegye valamennyi főszolgabíráihoz, amelyben a dunai hal árusítását betiltotta. A körrendelet a következőképen hangzik:

Az orosz és olasz határok felől érkező idegeneknek s illetve utasoknak megfigyelés alá vétele tárgyában már előzőleg a kellő intézkedések megtételtek. Miután azonban a kolera járvány az állam határain belül szörványosan fellépett, sőt Mohács a kolera-vész gócpontjának nyilvánított, — felhívom a Mohácsról és környékéről; valamint minden kolera-vész fertőzés gyanújával terhelt vidékek felől érkező egyént a járvány tovaterjesztésének sikeres meggátolása céljából helyezzen orvosi megfigyelés alá, az előírt óvintézkedéseket tegye meg. Elrendelem továbbá, hogy a vármegye összes községeibe netalán érkező dunai halküldemények további intézkedésig el-

koboztassanak és megsemmisítendőek és a kereskedők külön is figyelemztetessenek, hogy dunai halat ne rendeljenek. Arad, 1910. évi szeptember hó 24 én. Az alispán távo. Schill József főjegyző.

Ezenkívül értesítette az alispán a főszolgabírákat, hogy az esetleges kolera-betegek ürülékének a bakteorológiai intézethez leendő elküldésére főszolgabírásonként 4—4 öblös üveget küldött. Az alispán felhívta a főszolgabírákat, hogy ezeket az edényeket a járás székhelyén készenlében tartsák, hogy szükség esetén azonnal rendelkezésre álljanak.

JÖJJÖN A LAKÁSOMRA...

— Színészek — hajlék nélkül. —

*

Szezon elején legelhagyatottabb a színház környéke. A színészek ilyenkor ezer más dologgal vannak elfoglalva és így nem jut idejük a színházhoz menni, sőt megcsik az is, hogy az első előadások szereplői közül is hiányzik egyik, másik, mert lakásberendezéssel van elfoglalva.

Lakás. Színészre nézve a legborzalmasabb kérdések egyike. A kóristánó ötszobás lakásba szeretne költözni, a nagy fizetésű magánszereplő pedig hónapos szobába húzódik, hogy így takarítson meg magának késő öregségére egy házra való. Megintul a hajsza a lakás után. Egyedül Dióssy Nusinak ninosenek ilyen gondjai. Ő az egyetlen, akit pazar eleganciával berendezett nyolcszobás lakás és hat tagból álló szolgálzat várja. Megérkezésénél mindig diákküldőtség várja, melynek szónoka ékos beszéddel üdvözlö a hazatért primadonnát, egyben fogadalmat tesz, hogy a diákok készek érte bármikor bármilyen hőstetet véghez vinni. Dióssy nem ismeri a lakáskeresés gondjait, ellenben Novák Irén a kistájgerolás bevált módszerével tudott alkalmas lakáshoz jutni. Beregi Sándor dicsegetreméltó óvatosságából, de elítélendő könnyelműséggel egész nyáron fizette minden kényelmet nélkülöző hónapos szobájának bérét, csak hogy ismét abba a lakásba térhessen vissza, melynek címét olyan sok esetben kellett diszkrétan megsugnia. Ha lakást változtatna, ezt rózsaszínű körlevelekben kellene az érdekelteknek tudomására hozni és még így sem lehetne minden félreértést kikerülni.

A régiok közül még Zalai Margit és Wlassák Vilma ragaszkodnak lakásaikhoz, ellenben Keszlerék minden szezonban újól lakáskereső körútra indulnak és hol a körúton, hol másutt laknak.

Az ujak közül Heltai Jenő, a kiváló komikus a Fehér Keresztben ütötte fel a sátorfáját, ellenben nincs még lakásuk Harmath Ilonának, Kinizsi Margitnak és a kar ujj szépének, Margittai Jolának. Mindenkinek bálások, aki lakást ajánl nekik.

Most talán még azért se sértődnek meg, ha a fülükbe sugják:

— Jöjjön a lakásomra.

Tilger Árpád addig míg alkalmas lakást talál, motorkocsiján tölti az éjszakákat, Csányi Mátyás pedig a karmesteri pulpitusra ül és láthatatlan zenekarnak vezényli Straus Richárd Elektráját.

Ilyen zilált lakásviszonyok mellett tehát érthető, hogy ha a színészek nem a színházzal, hanem saját külön bajaikkal vannak elfoglalva és zajos örömmel vették tudomásul a mai első próbán, hogy Fedák Sári a vendégszereplésre kitűzött mind a négy darabból összesen tíz percig hajlandó próbálni. Az igazság kedvéért megjegyezzük, hogy a tíz perc éppen nyolc és egy negyed percig tartott.

Ha az utcán siető színésznőket és színészeket látunk, tekintsünk rájuk ószinte rokonérzéssel, mert nem tudják szegények, hogy hol hajtásuk álomra fejköt, „ha jó az éjjel és pihenni kell.“

Vitális Imrét agyonlőtték.

— Csendőrsortüz Berettyószentmártonban.

— Megölték a saját házában. —

— Saját tudósítók telefonjelentése. —

Arad, szeptember 24

Vitálisnak, a bihari haramiának hetek óta tartó izgalmas hajszája végét ért. A régi betyárvilág megelevenedett alakja az üldözők éberségét kijátszva belopózott saját házába. A többszörös rablógyilkos remélte, hogy az ország különböző részeiből érkezett kósza hírek a csendőrség figyelmét elvonták Berettyószentmártonból s ő nyugodtan megpihenhet otthon, mialatt a csendőrség országszerte keresi. A haramiát azonban egy öregasszony felfedezte, feljelentette a csendőröknek, akik a házat körülvették és valóságos sortüzet adtak. Számos lövés érte a betyárt, aki az utolsó pillanatban is hü maradt a betyártradícióhoz, amennyiben fegyverével magára lőtt, hogy élve ne kerüljön csendőrkézre.

Az izgalmas vadászat részletei ezek:

Sortüz a betyárra.

Nagyvárad. (Első telefonjelentés.) Vitális valószínűleg ma reggel lopózott be lakásába, a mely üresen állott, mert felesége másik házában lakik. Ottlétét déli 1 órakor vette észre özvegy Szilágyi Sándorné nevű öregasszony.

Azonnal a község házára szaladt s ott előadta, hogy Vitális otthon van a lakásán. A hihetetlenül hangzó hírre a csendőrök villámgyorsan Vitális házában termettek és körülvették az épületet.

Amint a csendőrök megérkeztek, Vitális rögtön észrevette, hogy körülzárták, menekülése tehát lehetetlen. Nagy vakmerőséggel felkapta fegyverét és az ablakon át két lövést tett a csendőrökre. Ugy látszik azonban, hogy az izgalomtól reszkett a keze, mert a kitűnő lövőnek egyik lövése se talált.

A betyár lövéseire csakhamar újabb dörrenés felelt. A csendőrök sortüzet adtak az ajtón és ablakon keresztül. A haramia több lövéstől találva azonnal összerogyott. Mikor már látta, hogy a menekülés lehetetlen, még egyszer megtöltötte fegyverét és magára lőtt. A sebesülésektől azonban annyira elgyengült, hogy golyója irányt tévesztett és nem tehetett kárt önmagában. De erre nem is volt szükség, mert a csendőrök golyói tüdejét és szívet járták keresztül. Mire a csendőrök behatoltak a házba, a haramia már halott volt.

A községben és a környéken óriási örömet keltett Vitális agyonlövésének híre. Az egész környék boldognak érzi magát, hogy a haramiától megszabadult.

A csendőrség előterjesztést tett, hogy az öregasszonynak, aki a csendőröket nyomra vezetett, kiadják a haramia fejére kitűzött kétezer koronát.

Vitális fölfedezése.

Berettyószentmárton, szeptember 24. (Telefonjelentés.) Berettyószentmárton község házáról a haramia agyonlövéséről a következőket közlik velünk:

Vitális minden valószínűség szerint a szomszéd Zsáka községből lopózott be lakásába, amely éppen szemben van a község házával. A ház Vitális elbujdosása óta üresen állt, csak két sertés volt az udvaron levő ólban. A

sertéseket a szomszédban lakó öregasszony, özvegy Szilágyi Sándorné ápolta.

Az asszony, szokásához híven ma délben is átment Vitális házába, hogy a sertéseket megétesse. Ahogy belépett a konyhába, látta, hogy a disznóknak készített krumplit valaki meghámozta és a földre dobálta. Gyanusnak találta a dolgot, azért benyitott a szobába. Az ajtó zárva volt, de belülről egy férfihang hallatszott, majd néhány pillanat múlva az öregasszony rémületére megjelent az ajtóban Vitális.

— *Drága néném, vigye el ezt a levelet a feleségemnek, mondja Vitális könyörgő hangon.* De ne merjen szólni senkinek semmit, mert jaj az életének — tette hozzá aztán fenyegető hangon.

Erre átadott egy levelet a remegő öregasszonynak, aki félelmében futva távozott a házból. A haramia látásától és fenyegetésétől annyira megrémített, hogy nem ment a község házára, sőt utközben se mondta el a dolgot a csendőröknek, akikkel találkozott. Az egyik csendőrnek akart ugyan mondani valamit, de az izgatottságtól egy szót se tudott kiejteni. Érthetetlenül mahogott, mire a csendőrök a farkánál hagyták.

Szilágyiné erre tovább futott és hamarosan odaért a Dancsházi László házához, ahol a beteg Vitálisét ápolják. A házat állandóan két csendőr őrzi. Szilágyiné lelkendezve rontott be a lakásba.

— Jöjjenek, jöjjenek hamar, mert Imre itthon van.

A gyilkos harc.

Szilágyiné híradására Banka László csendőrtizedes azonnal a község házára futott és ott jelentést tett a dologról. A jelentés vétele után Molnár János és Kotán Sándor járásörmezterek tizenkilenc csendőrrel futólépésben mentek ki Vitális házához. Körülvették az épületet és Kotán örmester betört a bezárt ajtót. Majd fegyverét vállához emelve rálőtt a haramiára. Az örmester golyója Vitális a fülénél sebezte meg. A következő pillanatban az örmester mellett álló Fekete László tizedes lőtt, akinek golyója a sziv felett hatolt Vitális mellébe.

A haramiának volt még annyi ereje, hogy felvéve fegyverét, háromszor kilőtt az ablakon, de egyszer se talált. Néhány apró sörét gyöngén megsebezte az egyik csendőr felét. Azután az ágyhoz vándorolt, végig feküdt rajta, fegyverének csövét szájába vette és lábával rántotta meg a ravaszt. A lövés fejét egészen szélszaggatta. Vére és agyveleje a falra és a mennyezetre fröcsent.

A csendőrök, akik nem vették rögtön észre az öngyilkosságot, még negyvenegyszer belőttek az ajtón és ablakon.

A haramia agyonlövését a csendőrök azonnal jelentették a nagyváradai ügyészségen. Jezerniczky és Sunyogh szolgabírák, továbbá Kármán Elemér ügyész még a délután folyamán megjelentek a helyszínén a tényállás konstataciója végett.

A haramia utolsó levele

A vizsgálat megállapította, hogy Vitális ép egy második levél írásával volt elfoglalva, mikor a csendőrök meglepték. A levélben, a melyből az látszik, hogy Vitális öngyilkosságra határozta el magát, mincénért a feleségét okolja. A gyakorlatlan írással írt levél, amelyet a rácsöpögött vértől alig lehet olvasni, a következő:

Mindennek csak a feleségem az oka. Ha ő fel nem ismeri akkor a halapot a csendőrök előtt, ma is boldogan élhetnék egymással. De most úgy sincs más hátra számomra, mint a halál. Az asszony az oka mindennek. Ha ő nem lett volna, most nem

volna ilyen a sorsom. Jobb lett volna, ha az oltár előtt szurtam volna le, mikor feleségül vettem, akkor nem lett volna...

Itt megszakad a levél, amelynek befejezésében a csendőrök zavarák meg a haramiát.

A kis szoba, amelyben a többszörös gyilkos bevégezte életét, tele van vérrel. Érdekes, hogy közvetlen az ágy mellett két vértócsa is látszik a falon. Az egyik öz. Vitális Lászlóné, a haramia enyósának megöléséből származik, a másikon pedig még a bihari betyár vére piroslik.

A betyárirtó nyilatkozata.

Berettyószentmárton. (Telefontudósítás.) Molnár János csendőrőrmester, aki a Vitális házában lefolyt vadászatot vezényelte, így mondja el a véres tusát:

— Délután fél kettő volt, hogy értesítést kaptam arról, hogy a régen keresett haramia otthon van. A község házában tanyáztam tizenkilenc emberrel és azonnal kiadtam a parancsot, hogy előre a haramiához. A csapattal a gazember házához vonultunk és felszólítottuk, hogy adja meg magát. „Élve nem esztek belőlem!” — ordította és ötször egymásután kilőtt az ablakon. Sertétre volt téltve a fegyvere és egy serét gyöngén megsebezte valamelyik kollégámat. Ezután mi adtunk sortüzet. Vagy 30 lövést tettünk a bitangra, aki holtan terült el a földön. Az agyveleje a plafonra ragadt, mert ő föbelőtte magát és a sörétek szétroncsolták a koponyáját.

Hol bujdosott?

Most már kétségtelen, hogy Vitális Imre egész idő alatt, míg keresték, Berettyószentmárton környékén bujdosott. Határozottan állítják, hogy a nép rejtegette a csendőrök elől és titkon táplálták. Most azonban, hogy kétezer koronát tűztek ki a betyár elfogójának, többen fölakarták jelenteni a bűnpalástolókat. Ezt Vitális megtudta s látva, hogy most már nem menekülhet, hát öngyilkosságot akart elkövetni, de előbb a feleségével szeretett volna találkozni. Valószínű, hogy az asszonyt is megakartá ölni, mielőtt öngyilkossá lett volna.

IRODALOM ES MŰVÉSZET.

A színház műsora:

Vasárnap: Délután mérsékelt helyárakkal Bór-egér operette. Este: János vitéz, operette. Fedák Sári felléptével.

Hétfő: Vig özvegy, operette. Fedák Sári felléptével.

Kedd: Lotti ezredesei, operette, Fedák Sári felléptével.

Szerda: Bilincsek, dráma. Bemutató előadás A) bérlet.

Csütörtök: Bilincsek, dráma. B) bérlet.

Péntek: Cornevillei harangok, operette. C) bérlet.

Szombat: Drátostót, operette. A) bérlet.

* Megnyitó előadás. Zsufolásig megtelt ma a színház, bárha fölemelték a helyárakat. A felemelést Fedák Sári vendéglátéka okozta, a zsufoltságot szintén neki köszönheti Szendrey Mihály, ellenben a közönség semmit sem köszönhet a mai előadásnak. A színtársulat még nem pakolt ki és így a viszontlátást csak redukált örömök mellett élvezhetjük. Fedák Sári, Juliette szerepében kiosztott Vass Sándornak hetven pontot, kitűpte a haját, nyolc napon belül gyógyulógyrázkódásba keverte, oldalba táncolta, néhányszor ki- és felrugta, ezenkívül egyet énekelt, kettőt táncolt és a közönség konstataulta hogy felemelt ár ide, felemelt ár oda, csak egy Fedák van a világon. Fedák Sári új átdolgozásában Juliette szerepe különösen a rácvárosi szakértőknek tetszett, de a közönség nagyobb részét stílusosabb játékhöz szoktatta Fedák és ezek a következő előadásban bizonyára nagyobb

művelőzetet kapnak a kitűnő primadonnától. Ma este mutatkozott be a társulat új komikusa, *Heltai Jenő* és mindjárt bemutatókozásával meghódította a közönséget. *Bazilovits Bazil* herceg szerepében finoman poentirozótt komikumával, nyugodt temperamentumával vérbeli művész benyomását tette, aki amellet nagy zenei intelligenciával és kellemes bariton hanggal rendelkezik. Kiváló erő: sajtúnk *Heltaiban*, akivel *Szendrey* kiűnő akvizitót csinált. *Wlassák Angelo* szerepében ragyogó ének-művészetével ma is elbájolta a közönséget. *Vass Sándor* *Brissard* szerepében edzett fiúnak bizonyult, de a mai előadás után bizonyára beteges jelent. Még nagyobb színpadokon is szokásban van, hogy a rendező a közönség elnézését kéri az olyan szereplő számára, aki indisponálva kénytelen játszani. Ez a figyelem méltán járt ki ma este *Bereginek*, aki a címszerepet betegesen játszotta el. Olyan érdemes művészeknek, mint amilyen *Beregi*, indispozícióját be kell jelenteni a publikumnak, nehogy érdemtelennél balul ítéltessek meg szereplését. A kar fel van frissítve, de még nincs kipakolva, a zenekar pedig csak az instrumentumokat hozta vissza, de a fegyelmezettséget és őrszjáékot valahol az uton felejtette. *H. G.*

* *Andrányi Károly* báró képvisárlása. Gyóroki *Andrányi Károly* báró festménygyűjteményét értékes képpel gazdagította. Megvásárolta *Salvatore Postiglione* hírneves olasz professzor *Vándorut* című festményét. *Salvatore Postiglione* tanár neve, mint ismeretes akkor lett nagygyá, mikor annak idején *Erzsébet királynén* kastélyában rendezett művészeti kiállításra bekérték képeit. A remekmű néhány napig *Weisz Leó* könyv- és műkereskedő üzletének kirakataban látható.

* *A Tatarjárás* — rossz darab. A hődvásárhelyi kritikus tudvalevőleg kisütötte, hogy a *Luxemburg grófja* című operett csapnivalóan rossz munka. A vásárhelyi műbíró babérait megint gyeltte az egri kritikus, aki az egyik ottani lapban *Kalmán Imre* pompás darabjáról, a *Tatarjárásról* ezt a véleményt kockáztatja meg:

„*Tatarjárás*. Az unalmas heti műsorba kellőképp tisztessen helyezkedett be ez a zenével spēkelt obligát kis *Herczeg-novella*, amely némi gentry poézist, egy csomó jó obligát hadsereg-humort, néhány szentimentális, olvadt holdvilággal megkent dalt és a modern hangszerelés kedvéért némi „gestopt“ trombitával nyöszöröggetett egvhangu zenekari aláfestést hozott. Az egész ügy minden nagyobb jelentőség nélkül mult el és legfeljebb arról adott dokumentumot, hogy Eger valóban kezd színházi várossá vedleni. Szükséglet már a színház, mint olyan és a közönség, amely eddig darabokért és szerzőkért járt a színházba, most minden mellétekintet nélkül jár az előadásokra, amelyek annyira behelyezkedtek már az esténk sablonos programjába, mint egy német kis város nagy fogadó ünnepélyeibe az „*Ehrenjungfrauen*“ nemes intézménye. Így történt aztán, hogy a már teljesen agyonjátszott és amugy is érdektelen ügy meglehetősen szép közönséget vonzott. Ez egyrészt örvendetes jelenség, mert föltétlenül a vidéki színház emelkedésére vezet, de mindenestre az izlés nivó alá szállását jelenti másrészt.”

* *Kóbor Tamás* színműve. Budapestről írják: *Kóbor Tamás*, a kitűnő író színdarabot írt, amelyet a Magyar Színház fogadott el előadásra. A téma lesz a premiérje; egyelőre gondosan titkolnak mindent, ami a kitűnő író első színművével kapcsolatban van.

* *Lehár új operettje*. *Lehár Ferenc* a legszorgalmasabb komponisták közül való. A *Vig* özevegét és azóta írt operettjeinek nagy részét még az egész világon játszzák és ő-már is új művön dolgozik. Ezuttal nem három felvonásos

operettet írt, hanem igen érdekes zenei művet, melynek kizárólag gyermekszereplői vannak. Az egyfelvonásos új operát, mely még ebben a szezonban színe kerül, a címe: *Katonásdi*.

* *Megszűnő színésziskola*. *Solymossy Elek* nagy reménységek közt alapította meg a debreceni színész-iskolát. Kedvező auspiciumok közt indult meg az iskola, de most *Solymossy Elek* beteg lett s így kénytelen az intézményt megszüntetni, miután az iskola vezetésére igazgatót nem kapott s a *Kovács Laurával* folytatott tárgyalások sem vezettek eredményre.

* *Az Uránia mozgófényképeinek összeválogatásánál* a legnagyobb leleményességgel jár el az *Uránia* igazgatósága. A kinematográfia lezajabb termékeiből, a világ minden részéből válogatják ki azokat a képeket, melyek biztosan számíthatnak a közönség tetszésére és amelyek a külföldön és a fővárosban már kiállították a közönség kritikáját. Ilyen világhírű kép például *Robinson Kruzo*, a mozgófényképészet egyik remeke, mely Amerikában és Londonban több százszor került egymásután színe. *Fenomenális látvány* *Sziam* lát képe és a sziami népszokások, pazar etnográfiai látványt nyújtva a közönségnek *Spreewald* lát képe egyike a világ lezsebb tájainak. A többi az életből vett mulatságos és komoly kép méltóképp egészíti ki a *fenomenális* műsort. 241

Gyilkos és öngyilkos gyógyszerész.

— *Agyonlőtt pénztáros kisasszony.* —

(Saját tudósítónk telefonjelentése.)

Debrecen, szeptember 21.

Mauthner *Alfréd* debreceni gyógyszerész ma délután valami fölött öszszekülönbözött a pénztárosnőjével, *Viberál Gizellával*. A gyógyszerész és pénztárosnője között heves szóváltás keletkezett. A nő nem hagyta magát, visszafeleselt főnökének, ami az ideges embert annyira kihozta a sodrából, hogy a leányt kétszer arculütötte. A leány az inzultusra sirva fakadt és kijelentette, hogy egy percig se marad tovább az üzletben. *Mauthner* kényszeríteni akarta a leányt, hogy maradjon,

— Nem engedem el, — mondta dühösen, — magának ki kell tölteni felmondási idejét. Csak akkor engedem el.

— De én nem maradok ilyen goromba disznó mellett, aki védtelen nőket bántalmaz. *Gazember!* Szégyelje magát! — kiáltozta a kisasszony.

A felzgatott gyógyszerészt ez annyira dühbe hozta, hogy beszaladt a laboratóriumba és kihozva *Browning-revolverét*, kétszer a leányra lőtt. Mindkét lövés eltalálta a leányt, aki erre eszméletlenül rogyott össze. Az egyik a gyomrába, a másik a hasába furódott a nőnek. A beteg idegzeti gyógyszerész, akit a düh egészen elvakított, csak most látta tettének borzalmasságát és mielőtt a durranásokra összefutott személyzet megakadályozhatta volna, halántékon lőtte magát.

A mentők mindkét sebesültet kórházba szállították. A leányt a golyók oly súlyosan sebesítették meg, hogy most élet-halál közt van. De nem sok remény van a gyógyszerész felépüléséhez sem, akinek agyvelejét sértette meg a golyó.

Debrecenben azt állítják, hogy a patikus szerelmi ajánlatokkal üldözte a leányt, de az ellentállott. A főnök

szemrehányást tett neki, hogy állítólag másoktól enged magának udvaroltatni, őt pedig ridegen visszautasítja. A városban nagy izgalommal tárgyalják a büntényt.

HIREK.

A trónörökös Aradra jön?

(Fantasztikus hírek.)

Távirati tudósítás.

Arad, szeptember 24

Egy fővárosi estilap, amelynek híradásai nem mindig fedik a valóságot, ma szenzációs hírt röpit világgá. Oly kalandosnak látszik ez a dolog, hogy csak a legnagyobb fenntartással közzöljük.

Arról van szó, hogy *Ferenc Ferdinánd* trónörökös néhány nap múlva beutazza a magyarországi nagyobb helyőrségeket, — közöttük *Aradot* is, — hogy véget vessen az ez idő szerint divó katonai kegyetlenségeknek és a katonaság fárasztó megkínzásának.

A fentnevezett estilap a következőket adja hírül a trónörökös utazásáról:

„*Ferenc Ferdinánd* trónörökös a legközelebbi napokban Magyarországra jön, ahol egy egész hetet fog eltölteni. Mindössze *Ruhmerskirchen* udvarmestere kíséri a főherceget, aki a király határozott kívánságára mint ő felsége a legfőbb hadur megbízottja jön Magyarországra. *Budapest*en át érkezik meg, azonban nem száll ki, hanem *háóko*-ijában tölti az éjszakát. Reggel utazik tovább *Kolozsvárra*, ahol az erdélyi csapatok parancsnoka fogadja. Az egész utazás alatt mindenütt kaszárnyákban fogja tölteni az éjjelt. *Kolozsvárról* *Nagyváradra* megy; innen tovább halad *Gyula*, *Arad*, *Erzsébetváros*, *Nagyszeben* és *Temesvár* felé. Ennek az utazásnak a nevezett lap szerint az oka az, hogy *Bécsbe* a *Hofburgba*, továbbá a *Belvederebe* és a *hadügyminiszteriumba* egy év óta érkeznek panaszok, hogy *Nagyváradon*, *Gyulán*, *Aradon*, *Erzsébetvárosban* és *Temesváron* a katonai hatóságok és a tisztek halálra kínozzák a katonákat. A lapok tele vannak ily hírekkel, aminek hatása azután az, hogy a külföldön rossz a híre a közös hadseregnek. *Bécsben* régóta aggodva tárgyalják ezt a dolgot és ezért történik a trónörökös utazása. *Allítólag* a király is megszokta a katonaság tuleröltését és *Ferenc Ferdinánd* szigorú vizsgálatot fog tartani a főbb katonai állomásokon és helyőrségeken. Személyes megjelenésével akar nyomtatékat adni annak a felső utasításnak, amely egyszersemiridenkorra meg akarja szüntetni a hadseregben a kegyetlenségeket, a legénység kínzását és tuleröltését.”

Eddig a fantasztikus jelentés, amely kétségtelenül egyik legjobban hizott vad kacája a friss vadászszezonnak.

— *A király Máriacellben*. *Bécsből* jelentik: *A király* ma délelőtt megérkezett *Máriacellre*. *A fogadalmi templomban* résztvett az isteni tiszteleten. *Ófelsége* a mise után megtekintette a templom kincstárát. *Délben* a kegyhely világi és egyházi hatóságai díszbédet adtak, amelyen a király, kísérete és a stéjer hatóságok vettek részt. *Délután* *autocombilon* kirándulást tett a *Wallster völgyébe*, ahol megtekintette a *Wallster partján* álló öt ábrázoló szobrot. *Mikor* a király a pályaudvarról bevonult a városba, nagy ünneplésben volt része. *Ófelsége* este hat órakor visszautazott *Bécsbe*.

— A miniszterelnök utja. Budapestről jelentik, hogy Khuen gróf miniszterelnök október másodikán Bécsbe megy, ahol a belga királyi pár érkezésénél a magyar kormányt képviseli.

— Jeszenszky Sándor államtitkár elutazása. Két heti itt tartózkodás után ma utazott el Aradról Jeszenszky Sándor miniszterelnökségi államtitkár, aki egészségének helyreállítása céljából jött ide. Teljesen meggyógyulva távozott az államtitkár, aki aradi időzése alatt nagyon megezerette ezt a várost és ennek közönségét, amely élénk érdeklődéssel kísérte a magyar politikai világ eme királyi vezérének utazását. Örömmel fogadták egészsége javulásának híreit, mert tudják, hogy az ő erőire, képességére igen nagy szüksége van az országnak. Az államtitkár tiszteletére ma délután öt órakor ebéd volt kisjelsvai Szabó Zoltán szőlőnagybirtokos barackai nyaralójában, melyen a következő családtagok vettek részt a vendégen kívül: Varjassy Lajos polgármester, Tagányi Sándor dr. és fia, Gyárfás László királyi főorvos és neje, továbbá László fia Kolozevárról, Bódi Bódog és neje. Az államtitkár szívélyes búcsúvétel után a paulisi vasuti állomásra hejtatott, ahonnan a rendes személyvonattal Stubnya fürdőre utazott, ott tartózkodó családja körébe. Október második felében a fürdőn tartózkodás után azután a fővárosba tér vissza.

— József főherceg erdővásárlása. A nagybalmágyi erdőértékesítő részvénytársaság, melyet az Országos magyar vasutas takarékpénztár részvénytársaság a nagybalmágyi uradalom kihasználására alapított, a birtok erdőtalaját József főherceg őfelségeinek adta el. Alvácagyógyföld és néhány 100 hold föld a környékbeli érdeklődés birtokába jutott. Hogy a különben is szegény és földéhes vidéknek szolgálatot tehessen a részvénytársaság, az eladásból ideiglenesen néhány 100 holdat kikapcsolt. Aranybányán azonban e terület kizáró határáig el nem adatának, a köztöt szerződés értelmében ezeket a földet is József főherceg fogja megvenni.

— Bosznia — nem Magyarországon van. Budapestről jelentik: Egy Boszniában élő magyar alattvalónak dohányjövendeki ügye volt a szerajevói pénzügyigazgatóság előtt. A magyar ügyét azonban sérelmesen intézték el, mire az panasszal fordult a magyar közigazgatási bírósághoz. A közigazgatási bíróság Wlassics Gyulának távollétében elutasította a panaszt azzal az indoklással, hogy a bíróság nem illetékes a panasz elintézésére, mert Bosznia-Hercegovina nem tartozik Magyarországhoz.

— Aradi dalgyletek az október 18-án odiki ünnepélyen. Az október hatodik gyászünnepen a közreműködő dalgyletek rendszerint a Himnusz énekelték csak, mert nem volt oly alkalmi dal, amely erre a napra íródott volna. Az „Aradi Máv. Dalgylet” a múlt évi Kossuth-ünnep alkalmával felhívta erre a körülményre Révfy Géza temesvári zene- és énektanár figyelmét, aki az aradi „Kossuth-himnusz” szerzője. Révfy megígérte a dalgyletnek, hogy gondoskodni fog alkalmi műdalról. A jeles zeneszerző bevállalta ígértét. Lampézt Gézának „Október hatodikán” című gyönyörű költeményéhez magyaros zenét írt. Az „Aradi Máv. Dalgylet” felkérésére az Acsav. „Szárnyaskerek” dalköre is betanulja a hatalmas műdalt és a két vasutas dalgylet együttesen fogja azt az október hatodik ünnepélyen előadni. Valóban elismerés illeti a Máv. dalgyletet, amely egy év alatt két kiváló aradi vonatkozású műdalt íratott.

— Vilmos császár ajándéka magyar vasuti tiszteknek. Budapestről jelentik: Vilmos császár Marx János máv. elnök-igazgatónak a porosz vörös sas rend II. osztályát, Kotányi Zsigmond máv. igazgatónak a porosz koronarend II. osztályát, Lachnit János és Daróczy Rzsó államvasuti felügyelőknak, valamint Lederer Jenő dr. máv. titkárnak a porosz vörös sas rend IV. osztályát adományozta.

— A Königsberg-birtokot eladták. Königsberg Fidél gróf aradmegyei, tauri földbirtokát eladta. Az eladásról a gróf a következőket mondta munkatársunknak:

— A birtok eladása tényleg megtörtént. Rösér János és társai, Drechsler, Kunz, Langauer vették meg a hétézer hold területű tauri birtokot, amelyből 5000 hold szántóföld, 2000 hold pedig erdő és legelő. A vételár három millió korona volt, amelyet azonnal le is fizettek. A birtok átadása már a múlt héten megtörtént, az átadási aktusnál Ring Béla aradi ügyvéd volt a megbízottam. A birtokon már az új tulajdonosok gazdálkodnak, akik valószínűleg parcellázni fogják a birtokot. Hogy a parcellázást melyik bank fogja finanszírozni, azt nem tudom.

— Halálozás. Laszky Ármán nagyváradi laputalajdonos fia, Laszky Géza a hó 21-én, Budapesten huszonegy éves korában szívizühüdben elhunyt. Temetése Nagyváradon a hó 23-án délelőtt ment végbe nagy részvét mellett.

— Az aradi posta modernizálása. A postaudvaron az amúgy is állandóan forgalmas életbe sokat jelentő, új hangok vegyültek bele ma. Amint a háromkeres motoros katonája, emitt az autók motoros katonája is felébredt a figyelmet az aradi posta nagyarányú átalakulása iránt. Rendszeres száguldó vágatnak szerke a városban a motoros biciklik, melyeken a leveleket gyűjtik össze. Ma délelőtt pedig a csomagokkal megterhelt autók majd itt, majd ott áll meg próbaképen, hogy ezután mindennap ilyen széles sebességgel repülő gépeken hordják szét a kézbesítendő csomagokat a címzetekhez. Az aradi posta kiváló főnöke Szél Ernő főfelügyelő nem nyuzodott addig, míg meg nem győzte az aradi közönség igényeit elismerésre méltó előkezinességgel kielégítő Siket Traján postaigazgatót arról, hogy Aradon éppen olyan modern berendezésűnek kell lennie a postának, mint akár a fővárosban. A csinos autók repülésük első órájában a rendőrségnek gyűlt meg a baja. Az egyik gépen nem volt szám és a rendőr feltartóztatta és a város házára vitatta. Csakhamar kiderült, hogy a rendőrség tévedett, mert az autókra a központból később küldenek számokat. A sofőrök is a fővárosból jöttek és nem tesznek vizsgát az itteni hatóság előtt.

— Házasság. Fischer Antal apáti-i kereskedő a mai napon oltárhoz vezette Békéscsabán Löwi Fülöp ottani tekintélyes kereskedő leányát, Ilonkát.

— Eszterházy Pál gróf váltói. Budapestről jelentik: Nemrég gondnokság alá helyezték Eszterházy Pál grótot. Ennek a gondnokság alá helyezésnek érdekes háttere van. A gróf másfél millió korona erejéig barátaiért váltókezességet vállalt. A váltókat ki kellett volna fizetni. Ekkor támadt a családnak az a mentő ötlete, hogy a grótot gondnokság alá helyezzék; gondnoka a legközelebbi lejáratnál ki fogja jelenteni, hogy a gróf a váltókat nem írja alá. Így aztán felszabadul a kötelezettség alól.

— Meggyilkolt pap. Csákerényről jelentik: Csek Miklóst, a község 28 éves református papját, aki két év óta van Csákerényben, ma reggel meggyilkolva találták. Mikor ma gazdasszonya benyitott, vérbe fogva hevert a lelkész a padozaton, három törsturással a szívében. A plébánia szekrénye fel volt dülve és az egyházi pénzért kirabolták. A nyomozás folyik.

— Foghazzal gyógyított kolera. Budapestről írják: Most, hogy a kolera nem névjegyet adta át Magyarországnak, hanem személyes látogatással remített megbízta, hogy kipróbált vendégszeretettünket hosszabb időre igényli, nem lesz érdektelen megemlékezni arról, hogy mely uton jött az első kolerajárvány hazánkba. Erről felvilágosítást ad a tudós Eckstein Frigyes dr., 1848-ban a földmívelésügyi és közlekedési miniszteriumban az V. számú közegészségi osztályban egészségügyi tanácsos . . . lakott akkor Budapesten a Wurm-udvarban, ma V., Dorotya-utca 6., a 30-as években a pesti orvosi fakultás tanára, aki az 1831-iki pesti kolerajárványról 1832-ben könyvet írt s adott ki. A járvány 1819-ben tört ki először Hátsó-Indiában s innen bocsátotta szét a világ minden tája felé láthatatlan hadseregeit, melyek jobban pusztítottak, mint a legvéresebb háborúk. Eleinte vasutak hiányában csak lassan terjedt. Kinába Kokinkinán keresztül 1822-ben ért Bakuba, tehát ahonnan most indult, 1823-ban ért és teljes 7 évig tartott, amíg Tifliszt meglátogatta: 1830-ban. Tifliszből a Visztulához és a Tiszához 1831-ben egy év leforgása alatt jutott el. Magyarországon hivatalos adatok szerint először 1831. június közepén, Tszajlakovon ütötte fel a fejét a kolera, ahová mármarosi sószállító tutajosok hozták, kik vízszint, hogy hol szerezhetnék, nyilvánvaló. Csakhamar elterjedt Bereg, Zemplén, Szabolcs, Szatmár, Borsod és Heves megyében; július 10-ikén Szolnokon volt. Pesten, mely akkor 64,494 lakossal bírt, az első koleracsüt június 8-án fordult elő, a kórházba azonban kolerabetegeket csak július 17-én szállítottak először. A tudós professzor mindenféle csodálatos megfigyeléseket jegyez fel a kolera kitörtét megelőző időkből. Így megfigyelte, hogy Pesten június közepén — az 1826-óta uralkodó járványos váltóláz hirtelen megszűnt és egyáltalán a közeli kolera előtt minden betegség kapitulált és elvonult. Ugy az akut, mint a krónikus bajok egyszerre elhagyták az embereket, a halálozás minimumra szállt alá és a legöregebb pesti emberek sem emlékeztek még oly kevés temetésre, mint a kolera előtti időben. Mint érdekes tünetet jegyzi fel, hogy egy 35 éves asszony, aki rendkívül heves főfájásban szenvedett, ettől a bajtól az egész járvány alatt meg volt kimélve, holott, amint a járvány elmúlt, mindjárt visszakarta. Hanem annál jobban fájt Pest több lakosságának a feje a koleras hónapok alatt. Hogy a humornak is termő talaja a kolerajárvány, bizonyosága az a plakát, amelyet 1892-ben október havában függesztett ki Pestváros édes tanácsa. Ebben a falragaszban a járvány-bizottság igen sok hasznos és okos rendelkezést tesz közhírré, amelyeket csak örömmel üdvözlünk. Végül azonban vastag betűkkel megfenyegeti a hanyag embereket, hogy aki ezeket a zár- és felügyeleti szabályokat megszegi, a törvény értelmében hat hónapig terjedhető foghazzal büntetetik, aki pedig ezek megszegése következtében megkapja a ragályos betegséget, három évig terjedhető foghazzal sújtatik. Az önkéntelen humor, mely e sorokban nyilatkozik, egy pár jó percet szerzett a járólóknak, mert hiszen azok közül, akik a szabályok megszegése következtében megbetegszenek, 40 százalékot nem három évi fogságra, hanem halálra ítélte a kolera.

— Az ököritói katasztrófa utolsó halottja. Szatmárnémetiből jelentik: Az ottani kórházban ma két hónapi kioldás után meghalt az ököritói katasztrófa utolsó áldozata, a huszonöt éves Kovács József, akinek szülei és testvérei a katasztrófánál pusztultak el. A szatmárnémeti kórházban az ököritói haláltánc huszonhat sebesültje közül nyolcan haltak meg.

— Halálos szerencsétlenség. Az aradmegyei Doncsény községben épülő iskolánál Csajó Ferenc 62 éves ácssegéd lezuhant a létráról és meghalt.

Rendkívül olcsó árakban árusítunk férfi öltöny, felöltő és fűruha szöveteket. Leichner és Fleischer Arad, Szabadság-tér 17. Telefon 475. Kizárólagos posztó gyári raktár. 3887 Maradékok mindig kaphatók.

zék urnak volt haja, de mi történt volna akkor, ha a jegyző ur véletlenül kopasz?

(Az orvosi honorárium.) Az ötletes Polgár Sándorról beszélnek most visszatért kártársai, hogy Hódmezővásárhelyen a következő história esett meg vele:

Polgár torokgyulladását kapott és egyik fiatal orvos, a szinészek kitűnő barátja kezelte vagy három hétig. Amikor meggyógyult, a szinész hálafejezően megköszönte meg a kezelést. Mielőtt elbúcsúztak, Polgár komoly köppel szólt.

— Most pedig beszéljünk a pénzről. — Ugyan öregem — szabadkozott az orvos. — De kérlek, mégse engedhetem; hiszen hetekig jártam hozzád.

— Nahát jó, nem bánom, — mondta az orvos. — Hát mennyit akarsz?

Polgár a markát tartotta és komolyan szólt: — Hát adj hatvan koronát, mert három hétig hozzád jártam.

(Az élelmes császár.) Magyarországi látogatása alkalmából a következő tréfát beszélték el előkelő társaságban Vilmos császárról:

Amikor Vilmos fejét még nem díszítette császári korona, hanem csak fiatal diák volt a bonni egyetemen, nagyon könnyelmű, vidám életmódot folytatott. Ez természetesen sok pénzt emésztett föl és a princess folyton küldte a leveleket felsőges papájának, Frigyes Vilmosnak.

Amikor egyezer ezer márkát kért Vilmos, a császár haragos levelet küldött neki:

— Mégse járja, hogy így pazarolod a pénzt. Hisz így a család szélre juttatod az ősi családot. A családi vagyon elpusztul. Nem kapod meg a kért ezer márkát.

Néhány nap múlva a fiatal Vilmos ezt a választ küldte szigorú atyjának:

— Milyen boldog vagyok, hogy nem küldted meg az ezer márkát és helyette levelet küldtél. A leveledet ugyanis egy régiségkereskedőnek eladtam kétezres márkáért.

SPORT.

+ Az Aradi Athletikai Klub új elnöke. Az Aradi Athletikai Klub e kiváló sportegyesület e hó 24 én tartotta rendkívüli közgyűlését, melynek egyedüli tárgya az elnöki állás betöltése volt. Az egyesület elnöki széke már öt év óta gazdátlanul áll, várva a kínálkozó alkalomra, hogy az méltóan legyen betöltve. Az alkalom csak most nyílt meg, midőn Andrényi Károly báró, ki több ízben tanujelét adta a sport iránt való lelkesedésének, — hajlandónak nyilatkozott az elnöki tisztség elfogadására. A közgyűlés, mely a tsgok élénk részvétele mellett ment végbe, egyhangú lelkesedéssel választotta meg

a klub elnökévé Andrényi Károly bárót. A választásról 5 tagú bizottság értesítette az elnököt, ki a bizottság előtt kijelentette, hogy a tisztséget örömmel vállalja el és igyekezni fog az egyesületet munkájában támogatni.

+ MAK AAK. footballmérkőzés. Élvezetes és elsőrendű footballmérkőzésben lesz része holnap, vasárnap délután Arad sportcsatornája közönségének. Az őszi footballidény első mérkőzése a Magyar Athletikai Klub kiváló formájú kombinált-csapata hívta meg az AAK, hogy egy sporttertskben elsőrendű mérkőzéssel tegye az őszi szezont élvezetessé. Az Aradi Athletikai Klub teljes első csapatát viszi a küzdelembe, szerepeltetve csapatában négy új játékost, akik az eltávozott játékosok helyeit fogják remélhetőleg kellő eredménnyel betölteni. A mérkőzés bírója Szathmáry János th. ügyv. elnök lesz. A délután négy órakor kezdődő mérkőzés helyérei a következők: Páholy 6 kor, tribün ülőhely 70 fillér, diákjegy 30 fillér. A footballmérkőzés némi társasvacsorán kerülnek kiosztásra az 1909—1910. évi bajnoki érmek, tekintve, hogy az 1909—1910. évi délvidéki bajnokságot az AAK. csapata nyerte meg.

+ Maione vivóiskolája október elsején nyílik meg a Fehér Keresztben. A nép-zerű mesternél már eddig is sok tanítvány jelentkezett.

Biztos gyógyszer: gyomor- és cukorbetegnek készvény hólyag- és vesebetegnek.

Félpohár VITA-forrás a gyomorfegést azonnal megszünteti.

A vállalat tulajdonosa: 2925

„CONSUM“ kereskedelmi részvénytársaság Budapest, VI., Teréz-körtút 4. Telefon 10—13.

Főraktár: Nagy Farkas cégnél Aradon.

Kapható minden jobb fűszerüzletben és gyógyszerárban.

TÖRVÉNYKEZÉS.

§ Weinberger Ferenc vizsgálati fogságban A letartóztatott szállószegérel kereskedőt tegnapi átkisérték az ügyészség fogházába. Domokos Lajos vizsgálóbíró ma délelőtt elrendelte ellene a vizsgálatot és vizsgálati fogságba helyezte.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

M. J. Acsuca. Sorsjegye az V. osztályban nincs kihuzva.

B. Magd ha átolvastuk.

Uj hang. Sorra kerül.

Alom. Sikerült dolog.

M. K. Ha érdekes és igaz híreket küld, szivesen közöljük.

G. M. Petris. Jelenleg Arad n időzik. Hogy meddig marad itthon, azt nem tudjuk; valószínű azonban, hogy a Ház meggyújtására a fővárosba n azik.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

Távirati tudósítás.

Budapest, szeptember 24

Amerika 1/2-el olcsóbb. Kínálat mérsékelt, vételkódv gyenge, 30 ezer mm. 5 fillérrel magasabb.

Az arak 20 kúcaenként szarotva:

Table with 2 columns: Dátum (Date), Ár (Price). Rows include Buza 1910. októberre, Buzá 1911. áprílre, and others.

A Temesvári Lloyd-Társulat terménycsarnokának hivatalos árjegyzése.

Távirati tudósítás.

(Árak 50 kilogrammonként korona értékben.)

1910. Szept. 24

Buza (szokvány-minőség):

Table with 2 columns: Áru (Goods), Ár (Price). Rows include 75 kilogrammos új, 76, 77, 78.

Buza (Temesvári keresk. áru):

Table with 2 columns: Áru (Goods), Ár (Price). Rows include 75 kilogrammos új, Rozs új, Árpa új, Zab új, Fenyő régi.

Budapesti értéktőzsde. (Táv. jelentés.)

Szept. 24.

Table with 2 columns: Áru (Goods), Ár (Price). Rows include Magyar aranyaradé 4%, Magyar koronajaradé 4%, and others.

Budapesti kőhányal sertéskereskedelem.

Szept. 24.

Magyar elsőrendű: Öreg nehez páronként 400 kilogrammon felül sulyban — 111.90

Sertéselészék: szept. hó 21 napján volt 35855 darab, szept. 22 napján főhajtattott 30 darab, szept. 23 napján elszállított 463 darab, szept. 23. napjára maradt készletben: 35.731 darab.

Felelős szerkesztő: BOLGÁR LAJOS

A világ lelegegánsabb, legszebb, leglaposabb és legpontosabb órája

„Schild Frères Co“ Granges Schweiz.

Aradon csakis

Weinberger Ferenc, Gallert és Fia és Assael H. és Fia uraknál kaphatók.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Vasárnap, 1910. évi szeptember hó 25-én

Délután 3 $\frac{1}{2}$ órakor mérsékelt helyárrakkal:

A bőregér.

Operette 3 felvonásban. Meilhac és Halévy „Reveillon” című bohózata után írták: Haffner és Genée Richard. Fordította: Vezéry Odön. Zenéjét szerző: Strauss János.

SZEMÉLYEK:

Eisenstein	Heltai Jenő.	Alfréd	Cseh Ferenc.
Rosalinda	Wlassák V.	Falke, jegyző	Ladiszlay J.
Frank	Polgár S.	Adél	Dióssy Nusi
Orlovsky	Zalai Margit.	Frosch	Kulcsár L.

Kezdete délután 3 és fél órakor.

Este 7 $\frac{1}{2}$ órakor, rendes helyárrakkal

Fedák Zsazsa vendégfelléptével, bérleten kívül

János vitéz.

Dalfjáték 3 felvonásban. Petőfi hasonló című költői elbeszéléséből írta: Bakonyi Károly. Zenéjét Heltai Jenő verseire szerette: Kacsóh Pongrác.

SZEMÉLYEK:

János bojtár	Fedák Sári.	A falu csőze	Kulcsár L.
Iluska, árva	Zalai Margit.	A király	Polgár S.
A mostoha	Benkőné P.	A királyleány	Wlassák V.
Strázsamester	Herold Ede.	Bartoló, tudós	Szabó Lajos.
Bagó	Cseh Ferenc.	A tábornok	Ajtai Odön.

Kezdete este 7 és fél órakor.

URÁNIA SZÍNHÁZ.

(Báró Simonyi-utca 11. szám, Szabadság-tér mellett.)

Műsor 1910. szept. 24-én, szombat:

1. Szegény Jonathán. Humoros. — 2. Virágjátékok. Színes felvétel. — 3. Spreewald Látványos. — 4. Az akasztott ember kötele. Humoros. — 5. Lemondás. Dráma. — 6. Sám. Látványos. — 7. Házasságközvetítő botoró Humoros. — 8. Robinzon Krúz e. Dráma.

Előadások 3 órával kezdve.

Utolsó előadás este 10 órakor.

Helyárak: 1-30 hely 1 kor., II-12 80 HIL., III-12 60 HIL., IV-12 hely 40 HIL., V-12 hely 20 HIL.

Az előadásra bármikor be lehet menni.

Az előadások alatt a cs. és kir. 33. gyalogezred zenekara játszik. — Cukraszda

NYILTTÉR.

Dr. HALÁSZ-féle törvényesen védett

SANITOL

száj és fogápoló szerek

Tökéletes, megbízható, a modern foggyógyászat elvei szerint készült, szájhygiene összes követelményeinek megfelelő, komolyan hasznos, értékes hazai szakorvosi készítmények. Egyetemi tanárok és az ország legelső fogászorvosai által használva és ajánlva. Használatuk meggátolja a fogromlást, a fogak ideális tiszták lesznek, a száj- és toroktől minden erjedési folyamatot távoltartanak, amiért különösen áldásos a használatauk gyermekeknek a hevenyfertőző betegségek elkerülésére. Üdítő, kellemes szájíz!

Kapható használati utasítással Vojtek és Weisz droguériájában Aradon. Nagy üveg szájviz 2 K., kis üveg 1-20. Fogpor 1 K. Ideális szép és jó fogkefék 1-40 K. 2724

Herczeg Róza

elvállal

ének- és zongora tanítást
a legmagasabb kikpzéséig.

Magánéneket egyes, valamint csoport órákban, házban és házon kívül.

Értekezhetni: Szabadságtér 13. sz. II em. ajtó a. Délelőtt 11-12-ig. 3433

hull a haja

vagy

korpás a fejbőre

mint a legtökéletesebb
és biztos hatású szert,
egyedül a világhírű

Dr. Villiam Patterson-

féle

311

American Hair-Petrol-t

használja.

Egy üveg ára 2 kor.

Főraktár:

Arad és vidéke részére:

HÁNZU NESTOR

Vöröskereszt Drogeria

Arad, Weitzer J.-u. 2.

Városi és megyei telefon 455. sz.

Magyarországi vezerképviselőt:

Barabás és Stefanovits,
Budapest, Alagut-utca 5. szám.

Angol, francia, német, olasz

3341

nyelvből alapos és legújabb
módszer szerinti oktatást nyújt
kezdők és haladóknak
házban és házon kívülKosztolányi Imréné,
Szabadságtér 13. sz. I. em. 14. ajtó.

SZABADSÁGTÉR

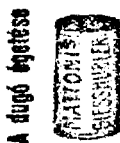
A húgyhajtó és húgysavoldó
szerek királya, bór- és dús
lithion-tartalmú, ásványvíz.Kiváló vegyi összetétel következtében
sikerrel alkalmazható vese-, húgykö-
és hólyagbajok esetében, valamint
cukorbetegségek, csúszos bántal-
meknál; továbbá a légző- és emésztő-
szervek hurutos bajainak gyógyítására

Igazgatóság: Budapest, IV. Ferenc József-rakpart 27.

Köthetőség: EPERJES.

Főelárusítók Aradon: Dür Gusztáv, a városháza
szemben, telefon 118. Nagy Farkas, telefon 268
Fejér Gyula, telefon 71. sz. 28)

Évszázadok óta ismert

MATTONI FÉLE
GLASSHÜBLER
SAVANTUVIZsegítő gyógyító tényező
Karlsbad, Marienbad,
Franzensbad stb.
kuráknál; mindig
tényesen bevált.AZ ARADI KERESKEDŐK KÖRE
HELYESZKÖZLŐ OSZTÁLYÁNAK
heti kimutatása.

Hivatalos helyiség Szabadság-tér 7. sz. I. em.

Telefon 324. sz.

Telefon 324. sz.

Hivatalos órák: délelőtt 9—1 óráig.

Vidéki megkeresésekre — azoknak, akik a
körnek nem tagjai — csak válaszbélyeg ellené-
ben válaszolunk.

1910. szeptember hó 24.

Keresünk:

Aradra: gyors- és gépirónót.

Vidékre: 1 könyvelőt, kereskedelmi iskolát
végzett gyakornokot, továbbá 6 fűszer, rőfös-
és rövid, 2 kézmű, 2 vas és fűszer, 4 rőfös és
divat és 5 vegyes szakmabeli magyar, román
és részben német, tót és szerb nyelvismerettel
bíró segédet.

Ajánlunk:

Több évi gyakorlattal bíró irodistanót, 3
fűszer és csemege, 2 vegyes, 1 vas és szerszám,
3 fűszer és rövid, 1 női és férfidivat és 1 rőfös
szakmabeli segédet és 1 tanoncot.Az elhelyezés teljesen díjtalan; az Aradi
Kereskedők Köre tagjai előnyben részesülnek.AZ ARADI KERESKEDŐK KÖRE
HELYESZKÖZLŐ OSZTÁLYA 301Klein Sándor,
titkár.Keppich Zsigmond,
igazgató.

**Következő
ujdonságok
érkeztek**

KERPEL IZSU

90,000 kötetes

kölcsönkönyvtárába:

Műveltség könyvtára VII: Az ó- és középkor története. Gréville H.: A milliárdos. Grath H. M.: A szerelem bolondja. Erdős Renée: Norina. A Holnap új versei. Glyn Elinor: A szirteken túl. Gydings Franklin Henry: A szociologia elvei. Merriman Seton Henry: A bársony—keztü. Járossy Aladár: Emlékiratai. Igazság a Haverda pörben. Herczeg F.: Szelek szárnyán. Tábori K.: Bűn és szerelem. Bölsche: Szeretlem az élők világában. Lafkadio H.: Kokoró. Egy önkéntes naplója. Paláthy M.: Baccarat Ófelisége. Szomoró: A nagyszony. Szomaházy: Mesék a husz. dik századból. Vera: Egy leány naplójából. Szikra: Judith. Bataillie, Henry: A botrány. Connan Doyle: Az elhagyott vitorlás. A megrontó szemek. Sanox Lady esete. Duval: A szép asszony ágya. Egy asszony akimindenkié. Duval Henry: Ahogy az asszonyok szeretnek. Németben: Hart Hans: Liebesmusik. Heimbürg: Der Stärkere. Strindberg: Schwarre Fahnen. Herzog: Der Adjubant. Skovronnek R.: Mein Vetter Josua Lindau Paul: Der Agent. Strindberg A.: Legenden. Klinkowstroem: Das Hohelied des Lebens. Schirokauer A.: Im Schatten. Hart Hans: Vom trotzigem Sterben. Ballestrem: Um eine Königskrone. Viebig: Kinder der Eifel. Herold: Die Okella. Hart Hans: Das heilige Feuer. Becker K.: Hans im Glück. Dávid: Der Übergang. Karlehen: Fräulein Tugend schön, die edle Gouvernante. Wolters: Verlobungsfeber. Busse C.: Lena Küppers. Höcker P. O.: Die Sonne von St. Moritz. Saager A.: Drei mal hundert Teusend Teufel! Schlicht: Der Schwippeutnant Roda Roda: Milán reitet in die Nacht. Francke: Auf dem weissen Felsen. Cook W.: Montana. **Kölcsön díj: havonként 1 korona 2 fillér vagy kötetenként fizetve 8 fillér.**

Vidéki bérlők is a legfigyelmesebb kiszolgálásban részesülnek.

A zenemű-kölcsönkönyvtárba

is meglepő szép

ujdonságok érkeztek:

Zenekölcsönkönyvtári díj havi 1 kor. 40 fill., vagy füzetenként 14 fill.

Legujabbak: Scott M.: Nem, nem. Zerkovitz: Látja maga milyen... Hulló falevél. Weiner: Miért nem tudok találni... Erbé: Mária, Ehrlich: Moni vegyél nekem egy monoplánt. Fráter L.: Miért nem született a mi faunkba... Biró uram... Weiner: Zsurszirén. Szendy: Hej: Jucza Panna. Delmet: A kis masamód Nelson R.: Duda kisasszony. Lehár Ferenc: A luxemburgi gróf. Csokonai: Cabaré. Frigyes: Dalok a hervadásról. Erdély: Hóvirágok. Fábian: Két dal. Gelén: Pomázi nóták. Bella: Négy magyar nóta. Győre: Hóvirágok. Zerkovitz: Dal az én kis nőmről. Csunya fiu.

Egyes könyvek és egész könyvtárak vétele; könyvtárak kiegészítése és berendezése

KERPEL IZSU,

könyv-, zenemű és papír kereskedése Aradon.

6753

T I P O K

marad minden háziasszony előtt, hogy miként kölesönözhet a szobapadlónak

Allendő, szép és olcsó, amíg a valódi Eisenstädter-féle

Eglasine padló-fény máz

Bejegyzett védjegy nem használja. 6781

Az „Eglasine” három óra alatt megszárad

Kemény mint a borostyánkő, gyönyörű tükröző színt ad.

Az „Eglasine”, teljesen szagtalan.

Az „Eglasine”, fényes, mosható.

és ezért előszeretettel használják konyhabutorok fényezésére is.

Kérjen mindenütt csak valódi Eisenstädter-féle

„Eglasine” padlófény máz és ügyeljen a „P. u. e. l. s. t. v. e. d. j. e. g. y. r. e.” védjegyre, amely minden dobozon látható

NOXIN

Minden jobb szilothet kapható. HOCHSINGER TESTVÉREK BUDAPEST. Főraktár: Aradon: LORENZ KÁROLY urnál, Fény-utca, Madassy-palota. 6708

A lehető leggyorsabban tisztít fáradtság nélkül.

A világ legjobb tisztítószer.

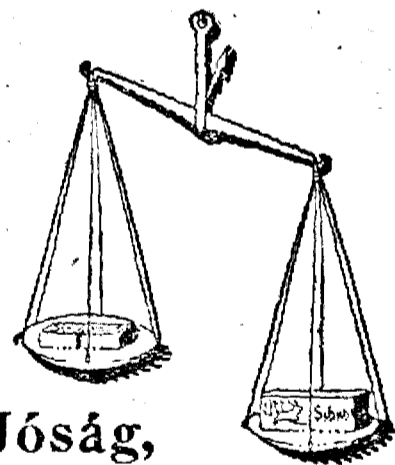
Kapható Aradon: Braun N. A., Dalmel Lajos, Dürr Gusztáv, Fejér Gyula, Guttmann Samu, Hánzu Nestor, Hegedüs Gyula, Lizár Gyula, Moer Mór, Nagy Ferenc, Németh J., Szabó Albert, Steintzler N., Weisz Dávid. 8632

Dr. Tamasdán István

egyetemes orvostudor, speciálista-fogorvos.

Rendel: D. e. 8—12-ig, D. u. 3—6-ig. Lakik: Vármegyeházzal szemben (Fischer Eliz-palota)

II-ik kapu, Batthyány-utcai rész. Rendeléseit szept. 1-ével megkezdte. Mérsékelt árak.

Jóság, ár és súlyra

kell a szappan összehasonlításánál és bevásárlásánál ügyelni. A világ egy szappana sem éri el a

Schicht szarvas szappanát

minden jó tulajdonságában, tisztaságában, mosóképességében, lágyágában és olcsóságában.

6397—III.

RADÓGYŰLŐ

uj női divatáruháza

Andrássy-tér és Weitzer János-u sarkán

Megnyilik e hét végén

Az új áruház cikkei:

Női felöltők

Leány- és gyermekfelöltők

Női divat costumok

Női bundák

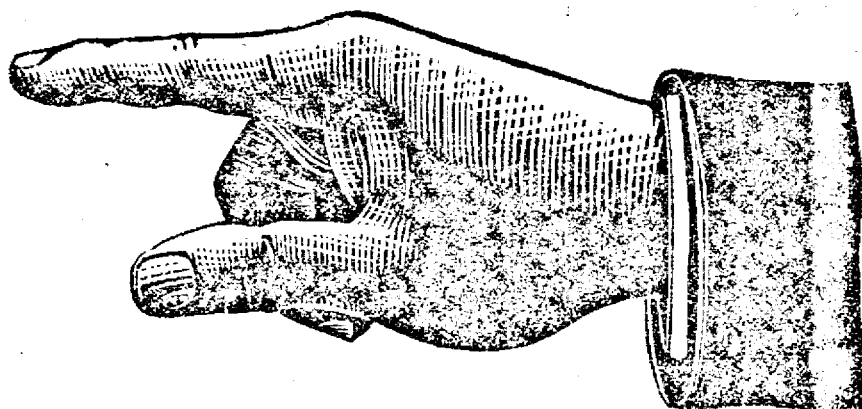
Szörme különlegességek

Gyermek ruhák

Női blousok

Pongyolák

Jupponok

Szabott árak!

Külön mértékosztály!

Meghívó.

Világos hegyközsége 1910. évi szeptember hó 27-én délelőtt 9 órakor saját irodahelyiségében tartja meg rendes

ősz közgyűlését

amelyen résztvenni a t. szőlőbirtokosok tisztelettel meghívotnak.

Tárgysorozat:

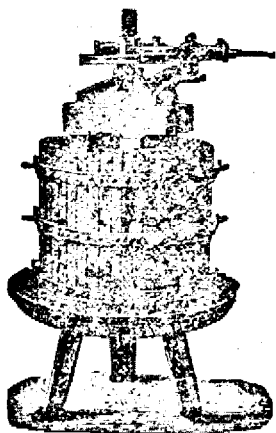
1. Az idei szüret határidejének megállapítása.
2. Múlt évi zárszámadások jóváhagyása.
3. A jövő, 1911. évi költségvetési előirányzat megszavazása.
4. Egyéb indítvány előterjesztése.

3642

A hegyközségi elnökség.

Kovács Soma és Társa Arad, gépuvar

== Gép műszaki és szállószeti eszközök gyári raktára. ==

Szüretelési idényre: Legjobb Mabilie szállósajtók, szállómalmok, borszivattyúk, tömlők. — Kutak. — Fecskendők.

6751

Kühne gazdasági gépei.

J. H. C. motorok.

Iskolakönyvek

tartós bekötésével

szolid árak mellett vállalja az

Aradi Nyomda
Részvénytársaság
könyvkötészete.

Meghívó.

Magyarád hegyközség folyó hó 28-án d. e. 10 órakor a község házában megtartandó

ősz közgyűlésre

az érdekelt szőlőbirtokosokat tisztelettel meghívja.

Tárgy:

1. Az 1909. évi számadás tárgyalása.
 2. Az 1911. évi költségvetési előirányzat.
 3. Szüret határnapjának megállapítása.
 4. Munkabérek megállapítása.
 5. Egyéb indítványok.
- A közgyűlést megelőzőleg d. e. 9 órakor választmányi gyűlés fog tartatni, erre a közgyűlési tag urak tisztelettel meghívotnak.
- Magyarád, 1910. szeptember 20.
Hegyközség előljárósága.

1000 □-öl területű

gyártelep

motorüzemmel, villamvilágítási felszereléssel és lakóházzal

eladó.

Egy 10 HP. nyerskőolaj motor, fagyalugép, 20 volt dinamó és bükkfaanyag

külön is eladó.

Czim: 3644

Játékgyár,
Békéscsaba.

Denaturált szesz

hordókban valamint dugaszolt pa-
jackokban viszentelárusítók részére
kapható 8565

Donáth Simon

engedélyezett Denatu-
rált szesz nagyáruánál.

Továbbá nagy raktár:

saját főzésű törkölypálinka,
seprő, szilviorium, rum és
az összes édes pálinkákban. Bor.

Kapható: Donáth Simonnal

Telefon 524. sz.

Tégla

8246

I. és II.-ed osztályu, helyszüke
miatt legjutányosabb áron
kapható **Nacht Viktor Arad,**
Ujvághíd melletti téglatelepen.
Megrendelések feladhatók ugy
a telepen, mint **Petőfi-utca 7.**
szám alatti irodámban.

Telefon 324. szám.

Mester Frigyes

kereskedelemtudományi tanfolya-
ma, korábban az európai hírt
kereskedelmi akadémia, Lipose.
Tizenkét tanár. — Prospektusok
ingyen. 6829

Több mint 600 vagyonos hölgy sür-
gösen férjhez óhajt menni. Te-
kintet nélkül foglalkozásukra és
vallásukra, csakis olyan urak jelent-
kezzenek — ha vagyontalanok is —
a kiknek komoly a nősülési szán-
dékuk. L. Schlesinger, Berlin 18. 8414

Öreg, Aradhegyaljai,
paulisi 1898. évtől ugy
fekete mint asztali
és pecsenye 3620

boraimat,
bármely minőségben
eladom.

Antonovits György,
Lippa, Temesmegye.

Ügyes kárpitos

olcsón ajánkozik házakhoz dol-
gozni ugy helyben, mint vidékre.

Vidékre árfelemelés nélkül.

Stáhl M.

Bercsényi Miklós-utca 32. 3435

Elsőrendű

temetkezési vállalat

Pankota Fő-ut, motor végállomás.
Uvegezett diszgyászokcsi, nagy
érc, tölgyfa és fenyőfa koporsók
raktáron a kegyeletes közönség
részére készen áll. Finomabb, egy-
szerűbb szemfődelek, koszorúk, ko-
szoruszallagok, aranyos feliratok,
fekete fátyol és fehér vállszallag,
gyertyák, különféle cipő, ha-
risnya, szóval temetéshez való vagy
tartozó cikkek elősmert szolid
árban kaphatók 3555

Stolcz József,
asztalos és temetésrendező vál-
lalkozó Pankotán.

— Alapított 1879. évben. —

Tisztviselők figyelmébe!

Osztr. magy. I. ált. tisztviselőegylet kolozsvári
képviseletége (Kolozsvár, Ferencz József-ut 7. sz.)

nyugdíjjogosult állami, megyei és városi tisztviselőknek,
katonatiszteseknek és nyugdíjasoknak mindennemű egyleti
ügyben, ugyszintén

törlesztési kölcsönügyekben

díjmentes utbaigazítással és tanácssal szolgál.

Válaszbélyeg csatolandó. 704

Arad legrégibb kerékpár-, varrógép-raktára és javítóműhelye.

Hammer Vilmos

villany-műszerész 2106

Arad, Szabadság-tér 7. szám. Telefon szám 93.

Nagy raktár eredeti
„PFAFF” karika-
hajós, SINGER,
SEIDEL NAUMANN
és MINERVA varró-
gépekből családi és
ipari célokra.

Legolcsóbb bevásár-
lási forrás kerékpár
felszerelési cikkek-
ből, varrógép alkat-
részekből, gram-
fonok és lemezekből
Valódi angol varrógépték.

Előnyös fizetési feltételek. Szakszerű nagy javítóműhely.

Drescher és Szilágyi

angol uri szabók

Arad, Asztalos Sándor-utca 1.

Állandó raktár bel- és külföldi szövetekben.

Van szerencsénk a n. é. közönség süves tudomására hozni, hogy helyben, Asz-
talos Sándor-utca 1. sz. alatt a mai kor igényeinek teljesen megfelelő

angol uri szabó

műtermet nyitottunk.

Sokoldalú tapasztalataink, melyeket mint szabás a főváros elsőrendű műter-
mében sajátítottunk el, azon kellemes helyzetbe jutottunk, hogy a legkényesebb igé-
nyeknek is megfeleljünk. Raktáron tartunk mindennemű bel- és külföldi szöveteket és
bélésárut a legjobb minőségben, és választékban. Mélyen tisztelt rendelésük ruháit
díjmentesen vasaljuk. Magunkat süves figyelmébe ajánlván, illő tisztelettel

Drescher és Szilágyi angol
uri-szabók.

Műnk: Pontos és szolid kivégzés. — Vidékre meg-
hívásra személyesen is lehetünk. 8445

Gróf Potocki uradalom Gurahoncon

ajánlja kitűnő minőségű 1658

2 éves száraz I. osztályu
bükkhasáb és dorongfáját

mindenkor a legméltányosabb árak mellett.

— UGYANOTT KAPHATÓ —

szőlőkaró, erdei és mezei talpfa.

35.000 prés bor- és gyümölcsnek.
20.000 gyümölcs- és szőlőmalom. 300
hydraulikus prés bor, gyümölcsészet
és ipari célokra készítették már a
MAYFARTH-féle művek.

As 1909. évben
2500 prés, 1200 malom
készült. Legnagyobb b-
zonyíták arra, hogy ezen
gyártmányok milyen ki-
való minőségűek.

Forduljunk biz. lommal

P. h. Mayfarth & Co.

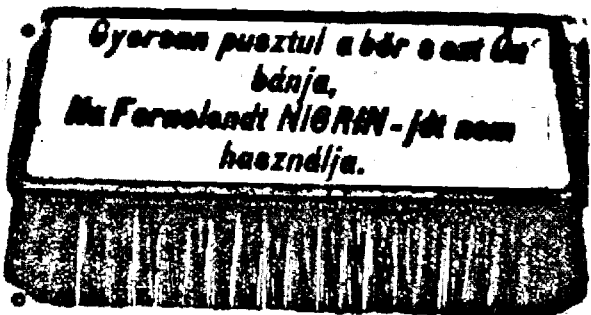
gazdasági gépgyár, vasöntőde és gőzhámor.

Alapított 1872 **Bécs II/1, Taborstra. se 71.** 1050 munkás

Kitűnő több mint 650 arany, ezüst éremmel, stb.

Részletes árjegyzék ingyen. Képviselek és viszont elárulók kerestetnek.

Vigyázzunk mindig a Mayfarth cégre. 2023

Értesítés.

Van szerencsém értesíteni az igen tisztelt hölgyközönséget és kedves vevőimet, hogy külföldi utamról már hazaérkeztem s

női kalap salonomat

(Salacz u. I. sz. II. emelet)

már megnyitottam. Magammal hoztam a legegészségesebb párisi női-kalap-újdonságokat, válogatott díszkrét elegáns színekben a legnagyobb választékban.

Raktáron tartok gyönyörű Trotteur és koncert kalapokat remek kivitelben, mely a legmagasabb ízlést is kielégíti. Gyászkalapok készítését valamint javítások és átalakításokat is vállalom gyors készítésre és jutányos árak mellett.

Kérem az igen tisztelt urhölgyek szíves látogatását, tisztelettel

K. Ritscher.

3638

18451-1910. kh.

Hirdetmény.

A nagyméltóságu m. kir. belügyministerium 61869-II/89. szám

alatt kelt intézvényével jóváhagyott 12657-884. szabályrendelete alapján azon ház és telek tulajdonosokat, kiknek házuk előtt a járda, kövezet, vagy aszfalt burkolattal ellátva nincsen, felhívom telkelk előtt a gyalogjárót folyó évi november hó 30-ig terjedő alatt 1 1/2 méter, az ennél keskenyebb járdákat pedig egész szélességben és 15 cm. vastagságban homok réteggel akként látassák el, hogy a víz lefolyó árok vagy folyóka felé 5 centiméternyi eséssel birjon.

Köteles továbbá háztelek tulajdonos a gyalogjárók mellett elvonuló vízlevezető árkot telke és háza utca vonalának hosszában a városi mérnöki hivatal által előírt utasítás és méret szerint kiásatni és azt tisztán tartani, nemkülönben köteles ezen vízlevezető árkokon keresztül a kocsijáratnál hidat építeni s azt folyton jó karban tartani.

Kik ezen rendeletnek eleget nem tesznek, 4 koronától 50 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntetendők és ezen büntetésen felül az elmulasztott munka az illető költségére hivatalból fog eszközöltetni.

Tekintve, hogy a Maros víz-állása ez idő szerint igen kicsiny, ajánlom, hogy a homok szükségletét az erre utaltak a nagyobb vizállás beállta előtt szerezzék be, mert azon szokásos védekezés, hogy a homokolás a magas víz-állás miatt nem eszközölhető, ugyelembé vétetni nem fog.

Arad, 1910. évi szeptember hó 2-án.

Sariet,
Mkapitány.

Nagymennyiségű pléh-pánt és maculatura eladó.
Jutányos áron

Olvasóinkat tisztelettel kérjük bevasárlásaiknál lapunkban olvasott hirdetésre hivatkozni.

TELEFON 51. SZ.

ARADI NYOMDA
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG

KÖNYVKÖTÉSZETE
Aradi és csanádi vasútiak palotája

NYÚJNLUK A LEGMODERNEBB GÉPSEL FELSZERELT
KÖNYVKÖTÉSZEINKET,
HOL A LEGEGYSZERŰBB BERŐTÉSTŐL FOGVA A LEGFENYVESEBB KIVÁLLITÁSÚ DISZKÖTÉSREK TUDJUK KÉSZÍTENI.

DISZMŰMUNKÁK
MONTIROZÁSOK
IRÓMAPPÁK.

DISZDOBOZOK
FÉNYKÉPTARTÓK
AMATŐR KÖTÉS.

DOMÁN SÁNDOR

szőnyegáruháza

3578

Arad, József főherceg-u. 3

(Arad-Csanádi gazdasági tkpénztár palotája.)

Az ország legmodernebb áruháza.

~~~~~  
~~~~~ Különlegességek.

Nagy választék. ~~~~~
~~~~~

~~~~~ Olcsó szabott árak.
~~~~~

Minden igényt kielégítő áruk.